

Vem håller i klubban?

Om demokrati och delaktighet i idrottsföreningar

Vem håller i klubban?

Om demokrati och delaktighet i
idrottsföreningar

Centrum för idrottsforskning är statens sektorsorgan för idrottsforskning med uppgift att initiera, samordna, stödja och informera om forskning inom idrottens område samt att ansvara för uppföljning av statens stöd till idrotten.

Vem håller i klubban? Om demokrati och delaktighet i idrottsföreningar ingår i 2015 års uppföljning av statens stöd till idrotten.

Rapporten finns att ladda ner som pdf på www.centrumforidrottsforskning.se

© **Centrum för idrottsforskning 2016:1**

Projektledning: Christine Dartsch & Johan R Norberg, Centrum för idrottsforskning

Författare: Sofia Petersson, Hector Catásus, & Eva Danielsson, Ramböll Management Consulting

Redaktion: Johan R Norberg & Johan Pihlblad

Språkgranskning: Nathalie Carrera, Fix my Word

Omslagsfoto: Bildbyrån

Tryck: TMG Tabergs

ISBN: 978-91-981833-6-8

Förord

Centrum för idrottsforskning (CIF) har i uppdrag av regeringen att följa upp statens stöd till idrotten. Inom ramen för 2015 års uppföljning ska CIF särskilt undersöka **”hur idrottsrörelsen bidrar till demokratisk fostran och delaktighet bland befolkningen”**. Denna rapport utgör en första del i vår fördjupade analys av demokratiaspekter inom idrotten.

I studien undersöks demokratiska processer i idrottsrörelsens lokala föreningar. Ett frågeområde rör själva deltagandet i föreningarnas beslutande organ såsom styrelser, utskott och årsmöten. Hur många är engagerade i dessa frågor och vad kännetecknar dessa personer? Ett andra frågeområde rör effekterna av föreningslivets demokratiska uppbyggnad. Stämmer det att idrottsrörelsen bidrar till demokratisk fostran – hur då och för vilka?

Undersökningen bygger på en webbenkät utsänd till samtliga idrottsföreningar i Riksidrottsförbundet och besvarad av hela 6 325 klubbar. Rapporten ger ny kunskap i ett viktigt men utforskat område – och är en av de största studier som någonsin gjorts om det lokala idrottslivet i Sverige.

Ramböll Management Consulting har genomfört studien och författat denna rapport.

I maj 2016 publicerar CIF resultatet av 2015 års uppföljning och lämnar då en sammanfattande analys av idrottsrörelsens bidrag till demokratisk fostran och delaktighet bland befolkningen.

Trevlig läsning

Per Nilsson

Ordförande i Centrum för idrottsforskning

Innehåll

Sammanfattning och övergripande slutsatser	7
1. Studiens bakgrund och genomförande.....	10
2. Idrottsrörelsens organisering och mål	12
3. Medlemmarnas deltagande i demokratiska processer	15
4. Vilka är idrottsföreningarnas valda representanter?.....	21
5. Ger föreningsidrott kunskap om demokratiska processer?	29
6. Unga och styrelsearbete	33
Referenser	44
Bilaga 1. Studiens genomförande, metod och avgränsningar	46
Bilaga 2. Bortfallsanalys.....	52

Sammanfattning och övergripande slutsatser

Ramböll Management Consulting har, på uppdrag av Centrum för idrottsforskning, undersökt hur idrottsföreningar i Sverige arbetar med demokratisk fostran och delaktighet, utifrån följande två frågeställningar:

- I vilken utsträckning deltar medlemmarna i idrottsföreningarnas demokratiska processer?
- I vilken utsträckning ger medlemskapet kunskap om och förståelse för demokratiska processer i stort?

Vi har undersökt frågorna via en större enkätstudie samt kompletterande intervjuer. Enkäten sändes ut elektroniskt till samtliga lokala idrottsföreningar anslutna till Riksidrottsförbundet. Frågorna besvarades av 6 325 föreningar. Samtliga av Riksidrottsförbundets 71 specialidrottsförbund finns representerade i studien. Syftet med de kompletterande intervjuerna är att belysa hur idrottsrörelsen arbetar med att involvera unga i föreningarnas demokratiska processer. Intervjuundersökningen avgränsades till fallstudier i skolidrott, basket samt budo/kampsport.

Studiens resultat fyller en viktig kunskapslucka i svensk idrottsforskning. **Antagandet att idrottsföreningar utgör en ”skola i demokrati” är visserligen väletablerat i svensk idrottspolitik och ett av skälen bakom dagens omfattande offentliga idrottsstöd. Den faktiska kunskapen är dock synnerligen begränsad både när det gäller medlemmars deltagande i föreningars demokratiska processer och i vilken utsträckning som verksamheten främjar demokratiska ideal. Att drygt 6 300 företrädare för landets idrottsföreningar tagit sig tid att besvara vår enkät skapar därför en unik möjlighet att analysera hur idrottsrörelsens egna företrädare tänker och resonerar i frågor som är kopplade till föreningsidrottens demokratiska effekter.**

I denna studie har begreppet **demokratiska processer** avgränsats till medlemmarnas deltagande i formella beslutsorgan, det vill säga, deltagande i föreningsstyrelser och årsmöten.

I genomsnitt deltar tolv procent av medlemmarna i föreningarnas demokratiska processer

Sveriges idrottsföreningar är mycket varierade i fråga om verksamhet och storlek. Detta är inte minst tydligt i frågor kopplade till föreningarnas ledning och organisation. Med denna reservation visar denna studie att i genomsnitt tolv procent av en idrottsförenings medlemmar är involverade i styrelsearbete med tillhörande arbetsgrupper, utskott, kommittéer med mera. Av förklarliga skäl samvarierar andelen engagerade med föreningarnas storlek enligt principen att andelen medlemmar som deltar i styrelsearbetet är högt i små föreningar men lägre i föreningar med många medlemmar.

Studien visar också att endast ett fåtal medlemmar (9–15 procent) väljer att delta på årsmöten och utnyttja sina demokratiska rättigheter att påverka föreningens verksamhet.

Kärntruppen i föreningarnas styrelser består av medelålders män

Idrottsföreningars styrelser domineras av medelålders män med tidigare erfarenhet av styrelsearbete. Styrelsesammansättningen speglar varken medlemmarna eller samhället i stort utifrån kön, ålder, etnicitet och utbildningsnivå. Endast en fjärdedel av föreningarna har en ung person under 25 år i sin styrelse.

Kunskap om demokratiska processer är främst förbehållen styrelseaktiva

Studien visar också att det råder ett glapp mellan styrelseledamöternas och medlemmarnas kunskaper om demokratiska processer. De som besvarat enkäten menar att styrelseledamöters kunskap om demokratiska processer i idrottsföreningar är relativt god, men att medlemmarnas kunskap är relativt låg. Den kunskap om demokratiska processer som följaktligen skapas i föreningsarbetet tillförs således inte alla medlemmar, utan främst de personer som redan är engagerade i föreningarnas ledning.

Ungas engagemang i styrelserna bidrar till positiva värden

Eftersom unga är svagt representerade i idrottsföreningars styrelser har vi gjort en fördjupad analys av klubbar som lyckats involvera en relativt stor andel unga i sina demokratiska organ. Resultatet visar att föreningar som gör så både har en större generell mångfald i sina styrelser och även en högre andel medlemmar som är

engagerade i arbetsgrupper och kommittéer. Vissa idrotter är också bättre än andra på att involvera unga.

Kompletterande intervjuer med ett urval föreningar i idrotter med hög andel unga (under 25 år) i sina styrelser (skolidrott, basket och budo/kampsport) visar att föreningar genom aktivt och medvetet arbete kan öka andelen unga i sina beslutsfattande organ. Ungas delaktighet bidrar också till positiva värden både på förenings- och individnivå. Dessa unga styrelseledamöter har genom förtroendeuppdraget erhållit kunskaper om såväl demokratiska processer som praktiska färdigheter, vilka fungerar stärkande även på andra områden utanför idrotten.

Studiens resultat – och en rekommendation

Sammanfattningsvis visar denna studie att idrottsrörelsens lokala föreningar leds av en begränsad skara personer – i genomsnitt tolv procent av klubbens medlemmar. De personer som är utsedda att styra verksamheten är dessutom i stor utsträckning män över 40 år och med tidigare erfarenhet av liknande föreningsuppdrag. Mot denna bakgrund är det rimligt att påstå att idrottens demokratiska fostran är begränsad och ojämnt distribuerad mellan medlemmarna. Att få personer går på årsmöten och att många föreningar saknar unga i sina styrelser förstärker detta intryck.

Men studien visar även att föreningar har mycket att vinna på att öka ungas engagemang för demokratiska processer. Studiens fallstudier utgör även goda exempel på att aktivt och medvetet strategiarbete kan bredda föreningarnas styrelsesammansättningar och därmed även sprida verksamhetens demokratiska effekter. En allmän rekommendation till landets idrottsföreningar är därför att intensifiera arbetet med att engagera fler unga i förtroendeuppdrag. Genom ökad representation av unga i idrottsrörelsens demokratiska processer skapas ett mervärde för såväl den enskilde individen som föreningen. I förlängningen gynnar det även idrottsrörelsen i stort och det omgivande samhället.

1. Studiens bakgrund och genomförande

Centrum för idrottsforskning (CIF) har regeringens uppdrag att genomföra en regelbunden och långsiktig uppföljning av statens stöd till idrotten.

För 2015 har regeringen bestämt att CIF ska genomföra en fördjupad analys av i vilken utsträckning idrottsrörelsen bidrar till demokratisk fostran och delaktighet bland befolkningen. Enligt regeringen spelar idrottsrörelsen en viktig roll för att generera dessa värden och en fördjupad analys ger därför kunskap som ytterligare kan förstärka de positiva effekterna av det statliga stödet.¹

Med anledning av 2015 års uppdrag har CIF anlitat Ramböll Management Consulting för att utföra en studie som rör idrottsföreningarnas demokratiska processer. Syftet med studien är att öka kunskapen om i vilken utsträckning 1) idrottsrörelsens medlemmar deltar i föreningarnas formella demokratiska processer samt 2) medlemskapet ger kunskap om och förståelse för demokratiska processer i stort.

En studie i två steg

Studiens första del består av en enkät riktad till lokala idrottsföreningar. Enkäten är utformad av Ramböll i samråd med CIF. Den riktades i första hand till respektive förenings ordförande och kretsade kring tre frågeområden:

- Styrelsens sammansättning
- Medlemmarnas deltagande i föreningens demokratiska processer
- Medlemmarnas kunskap om demokratiska processer

I september 2015 skickades enkäten elektroniskt till samtliga idrottsföreningar i Riksidrottsförbundet (RF) med registrerad e-postadress. Av dem svarade 6 325 föreningar, motsvarande en svarsfrekvens på 35 procent. Det är viktigt att poängtera att registrets kvalitet är svårbedömd. Föreningar som inte längre är aktiva kan finnas

---

¹ Ku2014/2140/MFI.

med i registret. Om vi istället skulle jämföra antalet svarande föreningar med det antal som erhållit LOK-stöd² under 2014, vilket enligt RF:s statistik är 10 675 föreningar, skulle svarsfrekvensen uppgå till 59 procent. En bortfallsanalys visar en viss underrepresentation av små idrottsföreningar. I aspekter som geografisk hemvist, kommunal inkomstnivå och vilken idrott föreningen företräder återspeglar däremot de svarande föreningarna i relativt hög utsträckning idrottsrörelsen i sin helhet.

Undersökningens andra del består av fallstudier av idrottsföreningar som engagerar unga i styrelsearbetet. Syftet är att belysa hur idrottsrörelsen arbetar med att involvera unga personer i idrottsföreningarnas demokratiska processer samt vilka värden ungas engagemang bidrar till på förenings- och individnivå. Fallstudierna innefattar intervjuer med förbunds- och föreningsföreträdare i tre idrotter: skolidrott, basket och budo/kampsport. Intervjuerna är av semistrukturerad karaktär och inriktade på tre områden: 1) förbundens strategier för att involvera unga i styrelsearbete, 2) föreningars arbete för att involvera unga i styrelsearbete samt 3) unga styrelseledamöters kunskaper genom sitt deltagande i föreningarnas demokratiska processer.

Syftet med fallstudierna är att fånga in goda exempel på hur föreningar kan arbeta för att involvera unga i föreningarnas styrelsearbete samt öka kunskapen om vilka värden unga ledamöter får genom styrelseuppdrag. Urvalet av fallstudier är strategiskt och inriktat på idrotter och föreningar som med framgång rekryterat unga till styrelsearbete. Denna del av studien har därmed inte något generaliserande anspråk.

Definitioner och avgränsningar

Med **idrottsförening** avses i denna studie föreningar anslutna till RF. Med begreppet **demokratiska processer** avses deltagande i föreningars formella organ, såsom styrelse med tillhörande arbetsutskott, samt deltagande vid årsmöte. Vad som avses med **kunskap om demokratiska processer** är begränsat till föreningsdemokratiska principer som styr föreningens innehåll och beslutsfattande.

En utförlig presentation av studiens genomförande och metodfrågor ges i bilaga 1. I bilaga 2 redogör vi för bortfallsanalysen samt val av bakgrundsvariabler och registerdata.

---

² Förkortningen LOK står för statligt lokalt aktivitetsstöd, och avser att stödja idrottslig föreningsverksamhet för unga mellan 7 och 25 år.

2. Idrottsrörelsens organisering och mål

Det här kapitlet ger en övergripande bild över idrottsrörelsens organisering. Syftet är att skapa en förståelse för den kontext i vilken de idrottsföreningar som ingår i undersökningen verkar och vilka förväntningar som finns på idrotten utifrån statens idrottspolitiska mål.

Idrotten – en del av svensk folkrörelse

Idrottsrörelsen är av tradition en folkrörelse. En sådan karaktäriseras bland annat av att den är ideell, demokratisk och öppen för alla. Den organiserade idrotten i Sverige uppstod i slutet av 1800-talet och praktiserades främst inom medelklassen och i militären. Utövarna var i stor utsträckning män. I Sverige uppstod även andra typer av folkrörelser, såsom nykterhets-, arbetar- och hembygdsrörelserna. Sett till antalet medlemmar har dock idrottsrörelsen med sina över tre miljoner kommit att bli en av de största.³

Statens stöd till idrotten och de idrottspolitiska målen

Som folkrörelse får idrotten ekonomiskt stöd av staten. Statens stöd till idrottsrörelsen har långa anor och går också det tillbaka till slutet av 1800-talet. I början av 1910-talet fastlades ett årligt stöd. Det uppgick då till 100 000 kronor per år, vilket med tiden successivt kommit att öka. För 2016 har regeringen annonserat att det statliga stödet uppgår till drygt 1,9 miljarder kronor.⁴

Under årens lopp har staten haft olika syften med sitt stöd och motiven har varierat i takt med samhällsutvecklingen. Övergripande har dock syftet varit att uppmuntra de positiva effekter som frivilligt organiserad idrottsutövning anses leda till, vilket i dag främst tillskrivs en god folkhälsa och meningsfull fritid för såväl unga som gamla. Staten har också velat stödja en så kallad fri och självständig folkrörelse. Den aspekten inrymmer bland annat de demokratiska ideal och värderingar som finns inbäddade i folkrörelsebegreppet, såsom allas lika rätt att få vara med och delta

---

³ Riksidrottsförbundet (2010). *Idrotts-Sverige: en presentation av Riksidrottsförbundet*.

⁴ <http://www.regeringen.se/regeringens-politik/idrott/>.

utifrån sina egna förutsättningar, likvärdiga villkor för pojkar och flickor, integration av eftersatta grupper samt ett värnande av god etik. Slutligen ska idrottsrörelsen aktivt verka för alla medlemmars reella möjlighet till inflytande och delaktighet.

Mot bakgrund av de politiska mål staten satt upp för idrotten är det med detta inte tillräckligt att den bidrar till sunda vanor och gemenskap. Idrotten har också ett större syfte, som handlar om att stärka demokratin inom idrottens föreningsliv och att öka barns och ungdomars inflytande över och ansvar för sitt idrottande.⁵ Denna studie om demokratiska processer i idrottsföreningar belyser således en viktig aspekt av statens idrottspolitiska mål.

Idrottsföreningen utgår från en styrelse som väljs på årsmötet

I denna studie undersöker vi alltså idrottsföreningarnas demokratiska processer. Det är därför relevant att redogöra för de demokratiska principer som styr en ideellt driven förening.

En förening är en sammanslutning av och för sina medlemmar. Ideella föreningar styrs av stadgar, vilka i sin tur kräver demokratiska strukturer i form av styrelse, valberedning och regler för motioner (förslag från medlemmarna).

På årsmötet avgörs verksamhetens inriktning och hur resurserna ska fördelas. Samtidigt prövar medlemmarna det gångna årets verksamhet och hur styrelsen har skött sitt uppdrag. Årsmötet avslutas med att medlemmarna väljer vilka som ska ha **förtroendet att styra föreningen till nästa årsmöte. Grundprincipen är ”en medlem, en röst”.**⁶

Samtliga föreningar som ingår i denna studie är ideellt drivna. Flertalet studier har dock under de senaste åren uppmärksammat den ökade professionaliseringen och kommersialiseringen av idrotten. Enligt forskningen påverkar en ökad professionalisering idrottsföreningarnas rekrytering av ledare, tränare och styrelse-representanter. I en studie av Centrum för idrottsforskning från år 2014 framgår dock att de flesta fortfarande bygger sin verksamhet på obetalda arbetsinsatser.⁷

---

⁵ Centrum för idrottsforskning (2015). *Statens stöd till idrotten – uppföljning 2014*.

⁶ Riksidrottsförbundet (2010). *Idrotts-Sverige: en presentation av Riksidrottsförbundet*.

⁷ Centrum för idrottsforskning (2014). *Etik och ekonomi i idrottsföreningar*.

Idrottsföreningar är organiserade i specialidrottsförbund

Idrottsföreningarna som ingår i studien är samlade i specialidrottsförbund, vilka i huvudsak är organiserade utifrån olika idrotter. Specialidrottsförbunden är i sin tur medlemmar i Riksidrottsförbundet. För närvarande ingår 71 förbund i RF.

Specialidrottsförbunden är olika sett till grad av professionalisering, etableringsgrad och storlek. De tre största idrotterna, mätt i antal medlemmar, är golf, fotboll och friidrott. Medan golf har omkring 400 000 medlemmar har fotboll och friidrott var och en dryga 350 000. Flera medelstora idrotter har runt 100 000 föreningsmedlemmar, som handboll, ishockey och tennis. Exempel på små idrottsförbund är varpa, dragkamp och biljard, med endast ett par tusen medlemmar vardera.

Idrottsföreningar samlar en stor del av Sveriges barn och unga

Idrottsrörelsens cirka 20 000 föreningar har verksamheter som vänder sig till olika målgrupper. Den största målgruppen är barn och ungdomar. Enligt RF har närmare 90 procent av alla barn och ungdomar i Sverige någon gång under sin uppväxt varit med i en idrottsförening.

Historiskt sett var den organiserade idrotten i sin begynnelse främst tillägnad män. I dag utgör kvinnorna cirka 40 procent av de aktiva inom specialidrottsförbunden. Könsfördelningen varierar beroende på idrott. I grenar som skateboard, flygsport och amerikansk fotboll är männens dominans nästan total, då mer än 90 procent av alla medlemmar är män. Kvinnor är däremot kraftigt överrepresenterade i idrotter som gymnastik, ridning och konståkning. I dessa idrotter uppgår andelen kvinnor till mellan 76 och 90 procent. Det finns också idrotter som simning, handboll och skidor, där antalet män och kvinnor är tämligen jämnt fördelade.⁸

I de kapitel som följer presenterar vi resultaten av enkätundersökningen och den fördjupande intervjustudien. **Kapitel 3** redogör för hur stor del av föreningarnas medlemmar som är engagerade i styrelsearbete med tillhörande utskott och arbetsgrupper samt medlemmarnas deltagande och aktivitet på det senaste årsmötet. I **kapitel 4** beskrivs hur representationen i föreningarnas styrelser ser ut. Vilka kunskaper om demokratiska principer styrelseledamöter och medlemmar har tillskansat sig genom medlemskapet i föreningen återfinns i **kapitel 5** och slutligen kartläggs ungas engagemang i styrelsearbete i **kapitel 6**.

---

⁸ Centrum för idrottsforskning (2015). *Statens stöd till idrotten – uppföljning 2014*.

3. Medlemmarnas deltagande i demokratiska processer

I alla representativa demokratiska system företräds medborgarna av en mindre skara valda representanter. Detta gäller även för idrottsföreningar, vars formella och löpande beslutsfattande sker genom en på årsmötet vald styrelse. Mot bakgrund av studiens uttalade syfte, att undersöka i vilken utsträckning föreningarnas medlemmar deltar i föreningens demokratiska processer (i detta fall styrelse och årsmöte), blir det betydelsefullt att närmare studera hur stor andel av föreningens medlemmar som involverar sig i styrelsearbete, med tillhörande utskott och kommittéer, samt deltar på föreningens årsmöte.

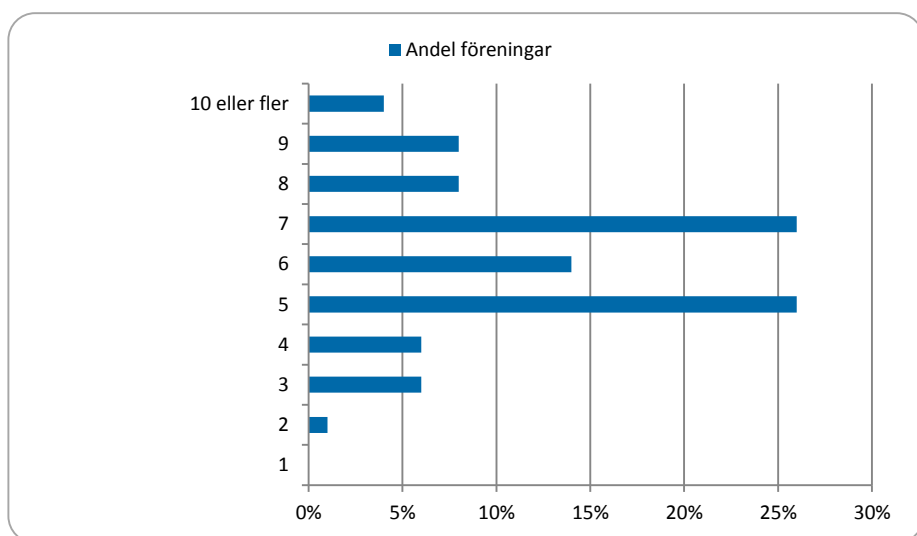
I enkätundersökningen ingick frågor om föreningsstorlek, antal styrelsemedlemmar och deltagandenivåer hos medlemmarna på bland annat årsmötet. Där fanns även frågor om deltagande i utskott och föreningsorgan som till exempel kommittéer och valberedningar.

Få medlemmar är representerade i föreningens beslutsorgan

Drygt 30 procent av Sveriges befolkning i åldern 16–84 år är medlemmar i en idrottsförening.⁹ En stor del av befolkningen kommer alltså i kontakt med klubbarnas verksamheter. De medlemmar som även har någon form av förtroendeuppdrag är emellertid betydligt färre. Enkätresultatet visar att föreningsstyrelser vanligtvis består av 5–7 ledamöter och att en genomsnittlig förening har omkring 100 medlemmar. Detta indikerar att endast ett fåtal procent av föreningens medlemmar samtidigt är styrelseledamöter.

---

⁹ RF:s verksamhetsberättelse 2014 (statistik från Demoskop 2012). *Idrotten i siffror*, s. 1.

Figur 1. Idrottsföreningar och styrelseledamöter (%). Svar på frågan: Hur många styrelseledamöter finns i föreningens styrelse? (N=6 299).

Men det är inte bara genom styrelsearbete som medlemmarnas deltagande i de demokratiska processerna kan ta sig uttryck. Drygt hälften, 53 procent av det totala antalet idrottsföreningar, uppger att de har andra typer av föreningsorgan såsom valberedning, kommittéer, idrottssektioner, marknads- och sponsorgrupper, vilka också bygger på demokratiska principer inom ramen för idrottsföreningens verksamheter.

Av de idrottsföreningar som uppger att de har andra typer av föreningsorgan visar enkätstudien att omkring en av tio medlemmar är engagerade i dessa. Med andra ord är det inte bara styrelseledamöter som deltar i en förenings demokratiska processer. Mer konkret visar denna studie att i genomsnitt tolv procent av lokala idrottsföreningars medlemmar även är representerade i sina respektive styrelser, med tillhörande kommittéer och arbetsgrupper.

Stora föreningar har en mindre andel engagerade medlemmar i föreningsstyrelse och föreningsorgan

Föga förvånande tenderar små föreningar att engagera en betydligt högre andel medlemmar än stora. I de med mindre än 100 medlemmar är 24 procent engagerade i föreningens styrelse och tillhörande föreningsorgan, medan motsvarande siffra för föreningar med fler än 100 medlemmar är sex procent. Förklaringen

är rimligtvis att det finns ett antal demokratiska processer som måste hanteras av alla föreningar oavsett storlek. Samma antal engagerade personer utgör helt enkelt en större andel i en liten förening än i en stor.

Detta mönster följer för flera specifika idrotter. Golf, friidrott och simning, vilka generellt sett har ett relativt stort antal medlemmar, engagerar i regel en mindre andel av dessa till styrelser och andra föreningsorgan. Skolidrotten utmärker sig dock i motsatt riktning. Där är var tredje medlem aktiv i någon typ av föreningsorgan, trots att förbundet har ett relativt stort antal medlemmar. Förutom skolidrotten engagerar också orientering och boule en något högre andel medlemmar än genomsnittet, cirka 13 procent.

En mer ingående jämförelse av kommunal inkomstnivå och geografisk hemvist visar att föreningar i låginkomstkommuner och belägna i landsbygd tenderar att engagera en högre andel medlemmar än de i höginkomstkommuner och städer. Samtidigt har föreningar på landsbygden och i låginkomstkommuner i genomsnitt ett färre antal medlemmar.¹⁰

Föreningens årsmöte engagerar endast ett fåtal medlemmar

Årsmötet är föreningens högsta beslutande organ. Här tas beslut kring vilka medlemmar som får olika förtroendeuppdrag, som ska vara en del av valberedningen samt vara revisorer. Det är öppet för samtliga föreningsmedlemmar och varje medlem representeras av en röst.

På årsmötet avgör medlemmarna om de har förtroende för den sittande styrelsen och beviljar den i så fall så kallad ansvarsfrihet. Stadgarna för respektive förening reglerar tillvägagångssättet för mötet, såsom hur långt i förväg medlemmarna ska kallas och information om hur de kan lägga fram särskilda förslag och motioner.¹¹

Att delta på årsmötet har följaktligen en viktig funktion ur ett demokratiskt perspektiv. I enkätstudien framkommer dock att enbart 9–15 procent av föreningarnas

---

¹⁰ Begreppen stad och landsbygd är relativt grova och bygger på Sveriges Kommuner och Landstings (SKL) kommungruppsindelning, där föreningar belägna i städer tillhör följande kommungrupper: 1) förortskommuner till storstäder, 2) kommuner i tätbefolkad region, 3) större städer, 4) storstäder samt 5) förortskommuner till större städer. Föreningar som klassificeras att vara belägna i landsbygd tillhör följande kommungrupper: 1) glesbygdskommuner, 2) varuproducerande kommuner, 3) kommuner i glesbefolkad region, 4) turism- och besöksnäringkommuner och 5) pendlingskommuner.

¹¹ <http://forening.se/verka-i-forening/att-motas-i-mote/arsmote/>.

medlemmar deltagit vid det senaste årsmötet.¹² Resultatet ligger i linje med tidigare studier, där det konstateras att närvaron på idrottsföreningarnas årsmöten generellt är låg.¹³

Att årsmöten generellt har ett lågt deltagande framkommer också i de intervjuer med föreningsordföranden som genomförts inom ramen för fallstudierna. Enligt dem beror det på att många medlemmar uppfattar dessa möten som strikta och formella och där en rad obligatoriska punkter ska prickas av som inte rör själva idrottandet. Föreningarnas representanter beskriver också att de på olika sätt försöker få fler att delta, exempelvis genom att lägga årsmötet i anslutning till något annat möte eller en annan aktivitet. I de fall årsmöten bedöms ha lockat fler medlemmar än vanligt har mötestillfällena också tagits tillvara genom att man diskuterat en större föreningsaktuell fråga, som engagerar många medlemmar.

Deltagandet varierar beroende på föreningens storlek, typ av idrott och geografiska hemvist

Föreningens storlek samvarierar med medlemmarnas deltagande vid årsmöten. Samma mönster som redovisats i tidigare avsnitt gällande medlemmarnas engagemang i föreningsstyrelse och föreningsorgan återfinns därmed också här. Ju större medlemsantal en förening har, desto lägre andel närvarar på årsmötena.

Tabell 1. Deltagandegrad på årsmöte efter medlemsantal i föreningen

Föreningsstorlek i antal medlemmar	Genomsnittligt medlemsantal	Genomsnittligt antal deltagare vid årsmöte	Andel deltagare vid årsmöte
1–20	14	10	76%
21–50	37	15	40%
51–100	81	18	23%
101–200	162	23	14%
201–400	308	31	10%
401–700	541	31	6%
701–1 000	862	35	4%
1 001 eller fler	2 274	52	2%

Not: Svar på frågorna: *Hur många medlemmar har föreningen?* (N=6 299) och *Ungefär hur många medlemmar deltog på föreningens senaste årsmöte?* (N=5 663).

¹² Siffran baseras på uträkningar gentemot median respektive genomsnitt.

¹³ CIVOS (2012). *Civilsamhällets betydelse för välfärd, ekonomi och demokrati*, s. 26.

Av tabell 1 går att utläsa att stora föreningar med mellan 400 och 1 000 medlemmar har ett mycket lågt deltagande. Uppskattningsvis närvarade mellan 2 och 6 procent av medlemmarna vid dessa föreningars senaste årsmöte. Föreningar med upp till 100 medlemmar har däremot ett relativt högt deltagande. I små föreningar tycks alltså årsmötets funktion ha större betydelse för medlemmarna. Storleken slår också igenom när resultaten analyseras utifrån idrott. Såsom beskrivits tidigare är deltagande högre i individuella idrotter i föreningar med relativt få antal medlemmar.

Vid en geografisk jämförelse visar det sig att föreningar belägna i städer tenderar att engagera en något mindre andel medlemmar på årsmötena än de utanför städerna.

Få medlemmar utnyttjar rätten att väcka motioner på årsmötet

Vid årsmötet har föreningens medlemmar möjlighet att lägga fram förslag, så kallade motioner. Enkätstudien visar att det är relativt ovanligt i både stora och små föreningar. Även styrelsens möjlighet att lägga fram propositioner (styrelseförslag) är sällan förekommande. Möjligheten att på så vis påverka föreningens inriktning eller arbete utgör med detta inte något större inslag i föreningarnas demokratiska processer.

Även om medlemsaktiviteten generellt är låg finns ett tydligt mönster vad gäller antalet motioner och kommuninkomst. I genomsnitt lägger föreningar i låginkomstkommuner 0,55 motioner per årsmöte, medan de i höginkomstkommuner lägger 0,7 stycken – drygt 25 procent fler än de förstnämnda. Studien visar därmed att föreningar med högre utbildningsnivå bland sina medlemmar tenderar att ha en högre medlemsaktivitet i termer av att fler motioner läggs på årsmötena.

Vad gäller medlemmars benägenhet att lägga motioner utmärker sig idrotterna karate och motorsport såtillvida att deras medlemmar i genomsnitt lägger 1,3 motioner per årsmöte. För övrigt lägger medlemmar i föreningar belägna i städer i regel fler motioner, detta trots att det är en högre andel av medlemmarna i så kallad landsbygd som deltar på föreningarnas årsmöten.

Avslutande diskussion om medlemmarnas deltagande i idrottsföreningars demokratiska processer

Av enkätstudien framkommer att det är en relativt liten andel av idrottsrörelsens medlemmar som deltar i sina förenings formella demokratiska processer. Det är också ovanligt att medlemmar väcker motioner för att påverka verksamhetens inriktning eller innehåll. Medlemskapet tycks därmed i första hand avse aktiviteten i själva idrotten. Styrelsen med tillhörande utskott liksom årsmötets funktion är emellertid en förutsättning för själva föreningslivet och idrottandet som sådant.

Enkätresultaten bekräftar tidigare studier på området. Det ska dock poängteras att ett lågt deltagande och låg aktivitet på årsmöten per definition inte behöver betyda något negativt ur ett demokratiperspektiv. Föreningen kan ha andra typer av kanaler där medlemmar kan få inflytande och uttrycka sina åsikter, till exempel via tränar- och ledarroller i direkt anslutning till föreningarnas idrottsaktiviteter/kärnverksamheter.

Vi har i enkätstudien inte uppehållit oss kring orsakerna bakom medlemmarnas låga deltagande i formella beslutsorgan. I andra studier om medlemskapets betydelse beskriver forskare likväl en generell utvecklingstendens, där föreningarna rört sig från traditionella ideologiska folkrörelser till att alltmer vara kommersialiserade och aktivitetsinriktade aktörer på en marknad.¹⁴ Som sådana torde också kravet på att leverera tjänster i termer av idrottsaktiviteter till kunder vara viktigast, snarare än att medlemmarna tillsammans skapar och tar beslut utifrån föreningsdemokratins formella principer.

---

¹⁴ Se exempelvis Centrum för idrottsforskning (2015). *Idrottens pris: om idrottens kostnader och medlemskapets betydelse*.

4. Vilka är idrottsföreningarnas valda representanter?

Denna undersökning har visat att en relativt liten andel av föreningarnas medlemmar deltar i föreningens formella beslutsfattande organ. I ljuset av att regeringen framhåller att idrottsrörelsen ska bidra till demokratisk fostran och delaktighet samt i högre grad inkludera personer som i dag står utanför olika verksamheter, organisationer och nätverk blir det intressant att mer ingående studera vilka idrottens formella beslutsfattare är.¹⁵

I enkätstudien har vi ställt frågor om idrottsföreningarnas styrelsesammansättning utifrån ålder, kön och utbildningsbakgrund, i syfte att undersöka i vilken mån styrelsesammansättningen speglar såväl idrottsrörelsens medlemmar som samhället i stort.¹⁶

Idrottsföreningarnas styrelser består av fler män än kvinnor

Ett första resultat är att idrottsföreningars styrelser har en högre andel män än kvinnor: 63 procent män mot 37 procent kvinnor. Fördelningen är i princip densamma oavsett geografisk hemvist eller kommuninkomstnivå. Dock är andelen män något högre i små föreningar med färre än 100 medlemmar.

Tabell 2. Idrottsföreningarnas styrelsesammansättning utifrån kön (%)

Kön	Andel i procent
Män	63%
Kvinnor	37%

Not: Svar på frågan *Vilken sammansättning har styrelsen i dag? Ange kön, ålder och tid som styrelseledamot för respektive styrelseledamot* (N=5 533).¹⁷ De redovisade andelarna avser svar exklusive *Vill ej uppge* och *Vet ej*.

¹⁵ Ku2014/2140/MFI.

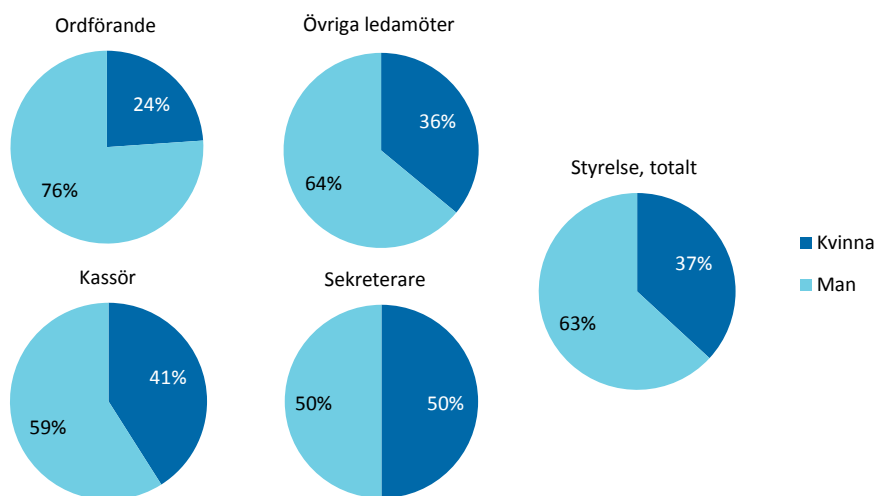
¹⁶ D.v.s. med upp till nio styrelsemedlemmar (96 % av föreningarna). Mer information om detta finner ni i rapportens metodbilaga.

¹⁷ Antalet svarande avser de respondenter som uppgett kön, ålder och tid som styrelseledamot för minst en styrelseledamot.

Könsfördelningen på styrelsenivå ligger i linje med den i specialidrottsförbundens styrelser (67 procent män och 33 procent kvinnor).¹⁸ Bland idrottsrörelsens 3 185 000 medlemmar är dock fördelningen jämnare: 54 procent män och 46 procent kvinnor.¹⁹ Enkätresultatet visar därmed en överrepresentation av män i föreningarnas styrelser jämfört med i idrottsrörelsen i stort. Fördelningen mellan män och kvinnor i föreningarnas beslutsfattande organ speglar alltså inte medlemmarnas könstillhörighet till fullo.

Män dominerar i rollen som ordförande och kassör

Styrelsens centrala poster består av ordförande, kassör och sekreterare. Vår studie visar en tydlig manlig dominans på två av dessa poster. Drygt tre av fyra styrelseordförande och cirka 60 procent av kassörerna är män. I sekreterarrollen råder däremot en jämn fördelning mellan könen.

Figur 2. Könsfördelning efter styrelsepost (%)

Not: Svar på frågan *Vilken sammansättning har styrelsen i dag? Ange kön, ålder och tid som styrelseledamot för respektive styrelseledamot* (N=5 533).²⁰ De redovisade andelarna avser svar exklusive *Vill ej uppge*.

¹⁸ RF:s verksamhetsberättelse 2014 (statistik från RF 2014). *Idrotten i siffror*, s. 2.

¹⁹ RF:s verksamhetsberättelse 2014 (statistik från SCB 2012). *Idrotten i siffror*, s. 1.

²⁰ Antalet svarande avser de respondenter som uppgett kön, ålder och tid som styrelseledamot för minst en styrelseledamot.

Att män dominerar på lokala idrottsföreningars nyckelpositioner ligger i linje med hur könsfördelningen ser ut på central nivå i idrottsrörelsen. Statistik från RF visar nämligen att omkring 80 procent av specialidrottsförbundens ordförande är män.²¹ Könsfördelningen gällande kassörposten överensstämmer vidare med CIF:s tidigare utgivna rapport *Etik och ekonomi i idrottsföreningar*, där 60 procent av kassörerna uppskattas vara män.²²

Fördelningen mellan män och kvinnor varierar mellan idrotter

Fördelningen mellan män och kvinnor i föreningarnas styrelser varierar beroende på idrott. Idrotter med en hög andel kvinnliga utövare, såsom gymnastik och ridsport, har även en hög andel styrelseledamöter som är kvinnor (cirka 80 respektive 70 procent). Motsvarande gäller för idrotter som traditionellt utövas av män, såsom skytte- och motorsport. I dessa är andelen män i styrelserna dryga 80 procent. Enkätresultatet visar därmed att medlemsammansättningen i vissa idrotter tenderar att återspeglas i styrelsen. Föreningar inom simning, korpiddrott och skolidrotten utmärker sig inte desto mindre genom att ha en relativt jämn könsfördelning bland de aktiva, men en något högre andel män än kvinnor i styrelserna.²³ I föreningar i Sveriges tre största idrotter sett till antalet medlemmar per förbund, det vill säga golf, fotboll och friidrott, uppgår andelen män i föreningarnas styrelser till cirka 70 respektive 60 procent. Medan golf och fotboll har en betydligt större andel män än kvinnor, har friidrotten tvärtom en något större andel aktiva kvinnor än män.

---

²¹ Riksidrottsförbundet och SISU Idrottsutbildarna (u.å). *Framtidens idrottsförening – slutrapport*, s. 9.

²² Centrum för idrottsforskning (2014). *Etik och ekonomi i idrottsföreningar*, s. 30.

²³ Simidrott 52 % män/48 % kvinnor; Korpen 55 % män/45 % kvinnor; skolidrott 54 % män/46 % kvinnor.

Tabell 3. Fördelning kvinnor och män i idrottsföreningars styrelser i de tio största förbunden med avseende på medlemsantal (%)

Idrott	Män	Kvinnor
Golf	68%	32%
Fotboll	69%	31%
Friidrott	62%	38%
Korpen	55%	45%
Ridsport	20%	80%
Gymnastik	32%	68%
Simidrott	53%	47%
Innebandy	64%	36%
Skidor	65%	35%
Tennis	74%	26%

Not: Svar på frågan *Vilken sammansättning har styrelsen i dag? Ange kön, ålder och tid som styrelseledamot för respektive styrelseledamot* (N=5 533).²⁴

Personer över 40 år dominerar i föreningsstyrelserna och deras centrala positioner

Omkring 50 procent av det totala antalet styrelseledamöter är mellan 40 och 59 år. Andelen är densamma oavsett föreningens geografiska hemvist eller kommunal inkomstnivå. Vidare visar studien att medelåldern är högre för ordföranden och kassörer än övriga poster.

Tabell 4. Styrelsernas sammansättning utifrån ålder och kön (%)

Ålder	Andel totalt	Varav män	Varav kvinnor
Ca 12–18 år	2%	46%	54%
Ca 19–25 år	5%	53%	47%
Ca 26–39 år	19%	57%	43%
Ca 40–49 år	33%	59%	41%
Ca 50–59 år	22%	67%	33%
Ca 60–69 år	13%	75%	25%
Ca 70 + år	6%	77%	23%

Not: Svar på frågan *Vilken sammansättning har styrelsen i dag? Ange kön, ålder och tid som styrelseledamot för respektive styrelseledamot* (N=5 533).²⁵

²⁴ Antalet svarande avser de respondenter som uppgett kön, ålder och tid som styrelseledamot för minst en styrelseledamot.

²⁵ Antalet svarande avser de respondenter som uppgett kön, ålder och tid som styrelseledamot för minst en styrelseledamot.

Resultatet ligger i linje med den åldersmässiga fördelningen inom specialidrottsförbundens styrelser, där personer mellan 30 och 60 år är tydligt dominerande.²⁶

Skolidrotten är även här ett undantag i jämförelse med andra idrotter, då 68 procent av styrelseledamöterna är under 40 år. Förutom skolidrotten utmärker sig också föreningar inom budo/kampsport, där cirka hälften av styrelseledamöterna är under 40 år. Boule utgör ett extremfall i andra änden. Drygt en tredjedel av styrelseledamöterna är där över 70 år.

Anmärkningsvärt är att endast 24 procent av föreningarna anger att de har någon ung person under 25 år i sin styrelse. Än mer sällsynt är att den består av flera personer under 25 år. Enbart elva procent av de svarande uppger att en fjärdedel eller mer av styrelsens medlemmar är under 25 år. I stora föreningar med över 1 000 medlemmar uppgår denna siffra till ynka två procent. Stora föreningar tycks därmed vara sämre på att rekrytera unga personer till sina styrelser.

Omkring hälften uppger slutligen att medlemmar under 18 år har rösträtt på årsmötet.²⁷ Som vi tidigare påtalat visar studien att bara ett fåtal medlemmar utnyttjar denna rätt. Att unga i liten utsträckning är engagerade i styrelseuppdrag i föreningslivet har uppmärksammats även i andra studier. I Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors undersökning från 2014 framkommer exempelvis att endast 1–2 procent av Sveriges högstadie- och gymnasielever hade styrelseuppdrag i föreningslivet. Undersökningen visar vidare att en högre andel flickor än pojkar väljer att åta sig ett sådant uppdrag.²⁸

I tabell 5 redovisas resultat av demokratistudien fördelat på idrotter. För att undvika statistiska felkällor redovisas endast idrotter med svar från minst 100 föreningar.

---

²⁶ RF:s verksamhetsberättelse 2014 (statistik från RF 2014). *Idrotten i siffror*, s. 2.

²⁷ Uppdelat på 70 % av ungdomsföreningarna och 52 % av övriga föreningar.

²⁸ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2014). *Fokus 14 – om ungas fritid och organisering*.

Tabell 5. Genomsnittlig andel unga styrelseledamöter (under 25 år) per förening i olika idrotter (%) (exkluderat idrotter med mindre än 100 svarande föreningar)

Idrott	Andel unga styrelseledamöter	Antal svarande föreningar
Skolidrott	39%	233
Basket	11%	114
Budo/kampsport	11%	201
Ridsport	9%	311
Karate	8%	124
Segling	7%	133
Bordtennis	7%	166
Gymnastik	6%	489
Innebandy	6%	292
Bilspport	6%	125
Motorcykel/ snöskoter	5%	137
Handboll	5%	178
Parasport	5%	225
Korpen	4%	136
Bowling	4%	241
Fotboll	4%	940
Simidrott	4%	137
Skyttesport	4%	385
Flygsport	3%	112
Orientering	3%	294
Skidor	3%	478
Friidrott	2%	395
Tennis	2%	111
Cykel	2%	131
Golf	2%	136
Ishockey	2%	172
Boule	1%	109

En hög andel ledamöter har tidigare erfarenhet av styrelsearbete

Styrelseledamöter i idrottsföreningar har ofta erfarenhet av andra typer av styrelseuppdrag. Åtta av tio uppger att de har sådan erfarenhet, exempelvis som förtroendevalda i andra idrottsföreningar/ideella organisationer eller som ledamöter i bolagsstyrelser. Det går med detta att tala om en styrelsetradition bland idrottsföreningars styrelseledamöter.

Deras erfarenhet tycks dock variera beroende på idrott. I vissa idrotter är den begränsad. Så är fallet för ridsport och simidrott, där omkring 60 procent uppger att de saknar tidigare erfarenhet. Det motsatta gäller för idrotterna boule och orientering, där i stället en större andel än genomsnittet uppger tidigare erfarenhet av styrelsearbete.

Hög andel personer med högskoleutbildning i styrelserna

Förutom kön, ålder och tidigare erfarenhet är också utbildningsnivå och etnicitet viktiga aspekter att undersöka. I de idrottspolitiska målen betonar regeringen att idrotten ska vara till för alla. Vår studie visar att andelen styrelseledamöter som innehar en högskoleutbildning är relativt hög i jämförelse med den generella utbildningsnivån i Sverige. Drygt 40 procent av dessa uppges ha högskoleutbildning, vilket kan jämföras med motsvarande knappa 30 procent för befolkningen i övrigt.²⁹ Enkätstudien visar vidare att kommunal inkomstnivå, geografisk hemvist och idrottsform påverkar andelen högskoleutbildade i föreningarnas styrelser:

- I föreningar belägna i höginkomstkommuner har 50 procent av styrelseledamöterna en högskoleutbildning. Det kan jämföras med föreningar i låginkomstkommuner, där knappt 40 procent har motsvarande.
- I föreningar belägna i städer har hälften av styrelseledamöterna en högskoleutbildning. Det kan jämföras med föreningar utanför städerna där cirka 35 procent har motsvarande.
- I föreningar som utövar budo/kampsport, golf och simning finns en relativt hög andel högt utbildade styrelseledamöter i jämförelse med genomsnittet.
- I föreningar som utövar skytte- samt motorsport (motorcykel, snöskoter och bilsport) är däremot andelen i jämförelse relativt låg.

Slutligen kan vi konstatera att enbart fem procent av ledamöterna i föreningarnas styrelser enligt egna uppgifter är utrikes födda. Hur stor andel av idrottsrörelsens totala antal medlemmar som är utrikes födda saknas det tillförlitliga uppgifter om. Det går därför inte att ställa enkätstudiens resultat i relation till medlemsammansättningen i stort. Resultatet visar också att föreningens geografiska hemvist har betydelse för styrelsesammansättningen. I städer är det vanligare att

---

²⁹ Andel av befolkningen med minst en treårig eftergymnasial utbildning. SCB (2015). *Befolkningens utbildning 2014*. UF 37 SM 1501.

styrelserna befolkas av utrikes födda.³⁰ Andelen ur denna grupp varierar också beroende på idrott.

- Föreningar som utövar karate, budo/kampsport samt basket har en relativt hög andel utrikes födda, cirka tio procent för basket och 17 procent för karate och budo/kampsport.
- Föreningar som utövar motorsport har en relativt låg andel utrikes födda, cirka en procent. Orientering, ridsport och skidor har mellan 1 och 2 procent.
- Fotbollsföreningar har 4,5 procent utrikesfödda styrelseledamöter, vilket är i linje med genomsnittet.

Avslutande diskussion kring styrelsesammansättningen

Studien visar att medelålders män utgör kärntruppen i föreningarnas styrelser och att styrelsernas sammansättning varken speglar föreningarnas medlemmar eller samhället i stort utifrån kön, ålder och utbildningsnivå. Föreningstraditionen tycks därtill vara stark hos de personer som sitter i styrelserna. Detta indikerar att idrottsföreningarnas styrelser i liten utsträckning fungerar som inkörsport för styrelseerfarna medlemmar. Anmärkningsvärt är också att styrelserna i låg utsträckning engagerar unga personer. Sammantaget blir slutsatsen att ledningen för idrottens föreningar inte speglar den egna medlemskåren.

Enkätresultatet ligger i linje med tidigare studier, vilka visar på ett antal mönster som stärker sannolikheten för att delta i ideellt arbete.³¹ Ökad sannolikhet för deltagande är att personen är en medelålders man med en relativt hög utbildnings- och inkomstnivå. Vidare kommer personen i regel från en föreningstradition i hemmet, är välintegrerad i det svenska samhället och har dessutom en stark etablering på arbetsmarknaden.³²

I ljuset av att regeringen framhåller att idrottsrörelsen bidrar till demokratisk delaktighet bland befolkningen blir studiens resultat intressant. Även om en stor andel av Sveriges befolkning någon gång varit medlem i en idrottsförening tycks

---

³⁰ Drygt 5 % av styrelseledamöterna i föreningar i städer är födda utomlands. Motsvarande siffra för föreningar belägna i landsbygd är 3 %.

³¹ D.v.s. olika former av arbete som utförs frivilligt, oavlönat eller mot ett symboliskt arvode, på fritiden.

³² Svedberg, L. m.fl. (2010). *Svenskarnas engagemang är större än någonsin – insatser i och utanför föreningslivet*, s. 20–22.

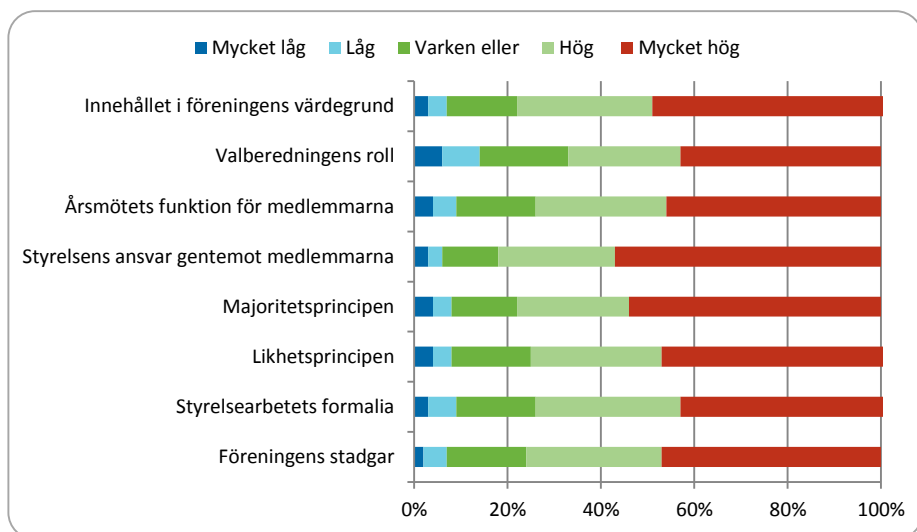
idrottsrörelsens beslutsfattande organ, styrelserna, ha en bit kvar innan de speglar sin medlemssammansättning, liksom befolkningen i stort.

5. Ger föreningsidrott kunskap om demokratiska processer?

Civilsamhället, inklusive idrottsrörelsen, beskrivs ofta som en mötesplats, en arena för opinionsbildning och en demokratiskola som främjar tillit mellan medborgarna i samhället och till dess institutioner. Mot den bakgrunden innehåller vår enkätstudie frågor om huruvida medlemskap i en idrottsförening ger kunskap om demokratiska processer. Mer konkret har vi ombett de tillfrågade att bedöma i vilken utsträckning deltagande i styrelsearbete samt medlemskap i en förening försett dem med kunskap om de olika demokratiska principer som styr beslutsfattande och föreningens verksamhet.

Deltagande i styrelsen ger hög kunskap om demokratiska processer

Enkätstudien visar att en stor majoritet av de svarande anser att deltagande i föreningens styrelse gett dem kunskap om centrala föreningsdemokratiska principer. Resultaten redovisas i figur 3.

Figur 3. Ordförande/ledamots bedömning av sina egna kunskaper om föreningsdemokratiska principer (%)

Not: Svar på frågan *I vilken utsträckning anser du att deltagandet i denna styrelse gett dig kunskaper om följande?* (N=5 535).

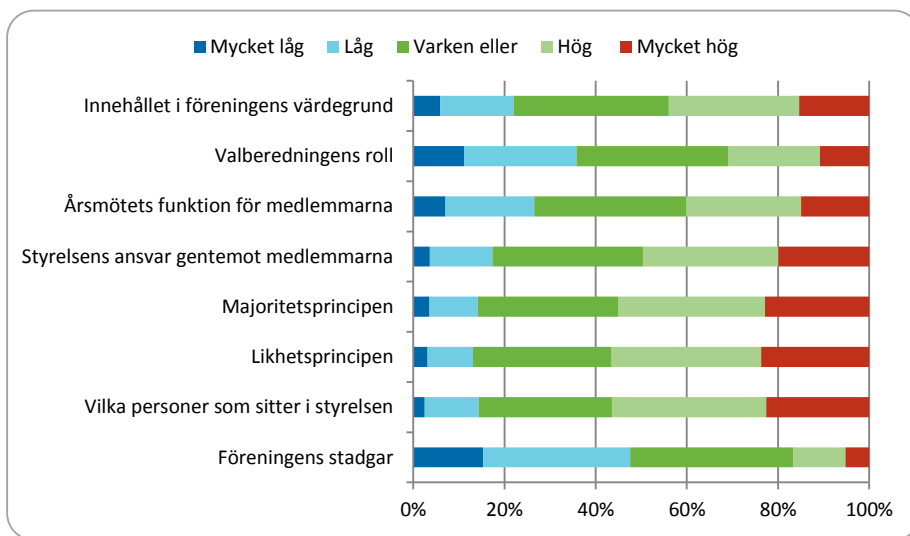
Av figur 3 framträder att omkring hälften av de svarande uppskattar att deltagandet i föreningens styrelse i mycket hög utsträckning genererat kunskap om demokratiska principer, såsom likhets- och majoritetsprinciperna och styrelsens ansvar gentemot sina medlemmar. Dryga 40 procent uppskattar vidare att styrelsearbetet i mycket hög utsträckning genererat kunskap om valberedningens roll, årsmötets funktion och styrelsearbetets formalia. Slutligen uppger cirka hälften av de svarande att det har gett kunskap om föreningens regelverk, såsom stadgar och värdegrund. Kunskapen är i princip densamma oberoende av idrott, dock utmärker sig skolidrotten där man har något lägre kunskaper än genomsnittet.

Sammantaget visar studien att deltagande i föreningsstyrelser utvecklar god förståelse om de demokratiska principer som styr innehåll och beslutsfattande. Det ska likafullt poängteras att 80 procent av de svarande samtidigt uppger att de har tidigare erfarenhet av styrelseuppdrag. Det är därmed svårt att avgöra om det är just i det aktuella uppdraget de tillskansat sig den kunskapen.

Medlemmarnas kunskaper om demokratiska processer varierar

Om idrottsrörelsen ska bidra till demokratisk fostran och delaktighet behöver också medlemmar som inte är involverade i föreningens styrelse få kunskap om de

principer som reglerar verksamhetens innehåll och formella beslutsfattande. I studien har vi därför bitt ordföranden eller annan ledamot att skatta även medlemmarnas kunskaper i demokratiska processer.³³ Enkätresultatet visar att medlemmarnas kunskaper skattas betydligt lägre än den egna.

Figur 4. Föreningsmedlemmarnas kunskaper om demokratiska principer (%)

Not: Svar på frågan / vilken utsträckning upplever du att **medlemmarna** i föreningen har kunskaper om följande? (N=5 498).

Figur 4 visar att de svarande har en låg tilltro till medlemmarnas kunskaper om föreningens stadgar och valberedningens roll. Cirka 50 respektive 40 procent uppger att medlemmarna i låg eller mycket låg utsträckning har kunskap om dessa demokratiska aspekter. Kunskapen om innehållet i föreningens värdegrund, valberedningens roll och årsmötets funktion skattas något högre, men fortfarande anser cirka en tredjedel att medlemmarna i låg eller mycket låg utsträckning har kunskap om detta. Föreningens medlemmar tros däremot ha relativt god kännedom om vilka personer som sitter i styrelsen, kunskap om likhets- och majoritetsprincipen samt styrelsens ansvar gentemot sina medlemmar.

Värt att notera är att medlemmarnas förmodade kunskaper inte skiljer sig åt beroende på om föreningen är verksam i en låg- eller höginkomstkommun. Inte

³³ Med undantag för styrelsearbetets formalia som i stället ersatts av frågan om vilka personer som sitter med i styrelsen.

heller kommuntyp har betydelse, vare sig det rör sig om en förening i en storstad, tätort, på landsbygden eller i glesbygd.³⁴

Sammantaget indikerar enkätresultatet att kunskapen hos föreningens medlemmar är relativt låg i centrala demokratiska aspekter som reglerar både föreningens innehåll (stadgar och värdegrund) och principer för påverkan (valberedning och årsmötets funktion).

Avslutande diskussion om kunskap om demokratiska processer

I de statliga idrottspolitiska målen som stipuleras i regeringens proposition *En idrottspolitik för 2000-talet* framgår att statens stöd till idrotten ska stärka demokratin inom dess föreningsliv. Stödet ska utveckla demokratiska tanke- och handlingsformer och avsikten är att framför allt barn och ungdomar ska ges möjligheter att utöva ett inflytande över och ta ansvar för sitt idrottande.³⁵

Vårt resultat visar att deltagande i styrelsearbete ger en betydande kunskap om demokratiska principer. Medlemmarnas kunskap på området skattas däremot betydligt lägre. Detta indikerar att det i stor utsträckning är genom att sitta i föreningens styrelse som en medlem tillskansar sig kunskap om de demokratiska principer som styr innehåll och beslutsfattande i föreningen. Antagandet om att en idrottsförening kan fungera som en skola i demokrati gäller därmed i huvudsak för de enskilda personer som väljer att ingå i föreningsstyrelsen.

Då tidigare kapitel har visat att föreningsstyrelsernas kärntrupper består av medelålders män med tidigare erfarenhet av styrelsearbete och att unga i liten utsträckning finns representerade indikerar enkätresultatet att idrottens demokratiska fostran är begränsad och ojämnt distribuerad mellan medlemmarna.

---

³⁴ Enkätresultatet har analyserats med hjälp av SKL:s kommungruppsindelning samt medianinkomst i kommunen för åldersgruppen 20–65 år.

³⁵ SOU 2008:59, s. 140, 195.

6. Unga och styrelsearbete

Som vi kunnat utläsa av rapportens tidigare kapitel är endast en liten andel av föreningarnas styrelserepresentanter under 25 år, trots att den huvudsakliga idrottsverksamheten i landet är inriktad på barn- och ungdomsverksamhet. Endast var fjärde förening uppger att de har en person under 25 år i sin styrelse.³⁶ Här finns alltså ett glapp vad gäller medlemskap och deltagande i beslutsfattande organ.

Det finns däremot en liten andel föreningar med många unga ledamöter i sina styrelser. I detta kapitel kommer vi att utveckla vad som karaktäriserar dessa föreningar, hur föreningar kan arbeta för att involvera fler unga samt vilka kunskaper och erfarenheter de unga själva upplever att de fått genom sitt uppdrag.

Föreningar som involverar unga har generellt en större mångfald

Enkätresultaten visar att elva procent av idrottsföreningarnas styrelser till minst en fjärdedel består av personer under 25 år. I det följande kommer dessa föreningar att benämnas **ungdomsföreningar**. Förutom att ungdomsföreningarna tycks ha hittat arbetsformer för att rekrytera unga till sina styrelser, visar studien att de också har andra karaktärsdrag som skiljer dem från övriga föreningar som deltagit i undersökningen.

- Ungdomsföreningar har en betydligt jämnare könsfördelning i sina styrelser än andra föreningar. I ungdomsföreningar utgör kvinnor 43 procent, jämfört med 36 procent i övriga.
- Ungdomsföreningarna har i regel en lägre andel personer med högskoleutbildning i sina styrelser i jämförelse med övriga, 39 jämfört med 45 procent.
- Ungdomsföreningar har en högre andel utrikesfödda styrelseledamöter, åtta procent, där motsvarande siffra för övriga föreningar är fyra procent.
- Ungdomsföreningar har i högre utsträckning aktiva medlemmar som deltar i andra föreningsorgan, exempelvis valberedning, idrottssektioner, kommittéer, marknads- och arbetsgrupper. I dessa föreningar utgör de aktiva medlemmarna tolv procent, att jämföra med åtta procent i de övriga.

---

³⁶ I detta avsnitt har vi precis som i avsnittet om styrelsens sammansättning räknat bort de största styrelserna, med tio styrelseledamöter eller fler, vad gäller kön, ålder, utbildning och antal år i styrelsen.

- Ungdomsföreningar har en högre andel deltagande vid det senaste årsmötet. Där deltog 14 procent av medlemmarna, vilket kan jämföras med nio procent i övriga föreningar.
- Ungdomsföreningar har en betydligt lägre rösträttsålder på årsmötet än övriga föreningar. Medelåldern är 13 år, jämfört med övrigas 23 år.

Sammanfattningsvis tycks det som om ungdomsföreningarna bättre speglar både idrottsrörelsens medlemskår och landets befolkningssammansättning när det gäller kön, utbildning och bakgrund än andra idrottsföreningar.

Skolidrott, basket och budo/kampsport utmärker sig

I studien framkommer också att det är vissa idrotter som utmärker sig vad gäller att involvera unga personer i föreningarnas styrelser. Dessa är skolidrott, budo/kampsport och basket.

Tabell 6. Idrottsförbund med högst andel föreningar med minst en fjärdedel unga styrelseledamöter (%)

Idrottsförbund	Andel föreningar med minst 25 procent unga i styrelsen	Antal svarande föreningar
Skolidrott	48%	233
Budo/kampsport	14%	201
Basket	15%	114

Som framgår av tabellen utmärker sig skolidrotten, där 48 procent av svarande föreningar uppger att de har mer än 25 procent unga i styrelsen. För basket och budo/kampsport är motsvarande siffra 15 respektive 14 procent.

Utifrån ovanstående observationer har skolidrott, basket och budo/kampsport valts ut som studiefall. I djupstudierna av dessa idrotter har vi gjort ett urval av föreningar med fler än 25 procent unga i sina styrelser. Syftet är att belysa vilka värden ungas deltagande genererar till föreningarna och till dem själva samt hur föreningar kan arbeta med ungas demokratiska deltagande och styrelse-engagemang.

Idrotterna har olika fokus i sina verksamheter

De tre idrotter som utgör studiefall i denna undersökning skiljer sig åt i fråga om storlek, medlemssammansättning, åldersstruktur, etableringsgrad och grad av professionalisering. De skiljer sig också åt i sitt förhållande till elit- kontra breddidrott.

Medan Svenska Basketbollförbundet är ett av idrottsrörelsens stora, med cirka 60 000 medlemmar och en omfattande verksamhet för både unga och elitinriktade seniorer, är Svenska Budo- och Kampsportsförbundet betydligt mindre. Förbundet har ungefär hälften så många medlemmar och inrymmer en rad olika kampsporter, där det i en del är möjligt att tävla. I andra tillämpas framför allt olika typer av graderingssystem.³⁷ Breddidrottandet är också omfattande inom vissa av förbundets idrotter.³⁸

Skolidrottsförbundet har ungefär lika många medlemmar som basketen, men bedriver till skillnad från övriga två studiefall enbart breddidrott. Dess föreningar drivs av barn och unga med hjälp av vuxenstöd och syftet med verksamheterna är främst att fostra unga ledare samt tillgängliggöra fysisk aktivitet för just barn och unga, särskilt inaktiva. Förbundet är inte heller begränsat till någon specifik idrott.³⁹

Förbunden prioriterar ungas delaktighet men har olika motiv

På förbunds nivå finns olika inbördes utmaningar och prioriteringar. I intervjuer med förbunds företrädare framgår dock att frågan om ungas representation i föreningarnas beslutsfattande organ är en uppmärksammas liksom prioriterad fråga.

Gemensamt för de studerade förbunden är att de har uttalade strategier för förnyring och mångfald i sina demokratiska system. Motiven är såväl ideologiska och normativa som pragmatiska. Enligt till exempel Skolidrottsförbundet är själva målet med verksamheten i första hand att utgöra en demokratiskola, där idrotten fungerar som medel för att uppnå detta mål.

”Vi tror att barn och unga kan sin verksamhet. Vi har en upparbetad kultur kring ung representation. I förbundsstyrelsen ska enligt stadgarna 4 av 9 personer vara under 26 år när de väljs in. Grunden är att röra på sig, men vi vill ge unga chansen att bli en bra medspelare i samhället.”⁴⁰

³⁷ RF:s verksamhetsberättelse 2014. *Idrotten i siffror*, s. 12–13.

³⁸ <http://www.budokampsport.se/>.

³⁹ <http://www.skolidrott.se/Omforbundet/>.

⁴⁰ Företrädare från Skolidrottsförbundet.

Basketbollförbundet motiverar sitt mångfaldsarbete utifrån ett normativt perspektiv, där tanken är att alla ska kunna vara med och spela oavsett ålder, kön, bostadsort eller födelseland. Genom att arbeta aktivt för att uppnå en mångfald i medlemmarnas sammansättning finns en tanke om att den sedan ska återspeglas i de beslutsfattande organen på olika nivåer. Inom Budo- och Kampsportsförbundet finns en mer pragmatisk inställning till ungas involvering. Det ses snarare som en överlevnadsstrategi för sporten för att säkra en fortsatt verksamhet.

”Det finns en kultur särskilt inom våra budoidrotter att ungdomar tidigt involveras till att hålla pass, ta hand om varandra och hjälpa varandra oavsett ålder. Det finns ingen som kan leva på att driva en kampsportsförening och därför är det desto viktigare att ta hjälp av yngre som kan hjälpa till i föreningen.”⁴¹

Förbunden har därmed valt olika strategier för att involvera unga. Medan Skolidrottsförbundet har infört tvingande incitament i form av stadgar för att reglera andelen unga i de beslutsfattande organen har de två andra förbunden en mjukare form av styrning, där ungas deltagande på olika sätt uppmuntras, men då utifrån ett mångfalds- eller överlevnadsperspektiv. Skolidrotten utmärker sig också genom att ha en uttalat fostrande ambition, där ungas deltagande i styrelser ses som ett sätt att rusta dem inför ett framtida liv.

Unga i föreningsstyrelser drivs av en vilja att påverka

I fallstudierna ingår även intervjuer av unga med förtroendeuppdrag på styrelsenivå. Syftet med intervjuerna är att belysa deras drivkrafter att engagera sig, vilka lärdomar ett styrelseuppdrag kan ge och hur de ser på sitt avtryck på föreningsnivå.

Gemensamt för de unga styrelseledamöterna är att de är eller har varit tränare eller ledare och tidigare haft särskilda ansvarsområden i sin förening eller deltagit i olika typer av arbetsgrupper. Tankar kring ett potentiellt styrelseengagemang grundar sig således på deras tidigare åtaganden i föreningen.

De unga har därtill varierande erfarenhet av att delta i andra förtroendeuppdrag utanför idrotten, exempelvis elevrådsengagemang. Enligt dem själva har tidigare erfarenheter inom skola och andra föreningar inte haft någon större inverkan vid beslutet att tacka ja till styrelseuppdraget i idrottsföreningen. Istället framhåller de

---

⁴¹ Företrädare för Svenska Budo- och Kampsportsförbundet.

viljan att påverka och förändra föreningen, att vara en förebild för andra och att få viktiga kunskaper och erfarenheter inför framtiden som centrala anledningar.

Deltagande ger kunskap om demokratiska processer och bidrar till personlig utveckling

Såsom tidigare har beskrivits i denna studie tycks engagemang i föreningsstyrelser generera kunskaper om demokratiska processer. Bilden stärks också genom fallstudierna. När unga styrelseledamöter får beskriva vad de lärt sig genom sitt styrelseengagemang visar det sig att de fått en generell förståelse kring demokratiska processer såsom allmän föreningskunskap, mötesorganisering, föreningsekonomi, formalia och principer för beslutsfattande.

”Jag har lärt mig mycket om hur föreningen är uppbyggd. Den demokratiska processen om att styrelsen röstats fram på årsmötet. Det administrativa och vem som väljs till vad och de olika positionernas uppgift. Vilka som får gå på banken och göra bankärenden. Ja, och hur föreningar fungerar.”

Större betydelse tillskriver de dock mer personliga lärdomar, där styrelseuppdraget har inneburit stora sådana vinster i termer av ökat självförtroende. Exempelvis berättar en ung styrelseledamot att hon lärt sig att framföra sina åsikter och argumentera för sin sak tack vare sitt uppdrag.

”Vi är två 18-åriga tjejer och resten är 50-åriga män. Då har man utvecklats i att uttrycka sin åsikt. Få fram det man vill säga i en sådan miljö.”

De unga ledamöterna talar också om att de lärt sig att driva projekt och organisera större arbetsuppgifter, såsom planering av läger eller olika typer av tävlingsverksamheter.

”Man har lärt sig att driva projekt. Hur man kan lägga upp saker och hur man ska göra med tidsramar och ekonomi. Inte bara komma med ett förslag, utan ha ett genomarbetat sådant.”

De framhåller att kunskaperna främst kan användas vid framtida studier eller arbetsliv. Att sitta med i styrelsen anser de också vara en bra merit att ha med på sitt CV. Sammantaget visar vår studie att ett ideellt engagemang i en idrottsförenings styrelse ger betydande kunskaper om demokratiska processer i form av

röstningsförfarande, mandat och beslutsfattande samt styrelseformalia, men också erfarenheter av mer praktisk karaktär som är värdefulla även utanför idrotten.

Ungas deltagande skapar en närmare koppling till medlemmarna

I fallstudierna har också föreningsordförande och unga styrelseledamöter blivit tillfrågade om hur deras avtryck märks på föreningsnivå. I dessa diskussioner har det framkommit att de är en viktig symbolisk och reell länk mellan föreningens medlemmar och dess styrelse. På ett symboliskt plan upplever de unga att de genom sin blotta närvaro i styrelsen inspirerar andra unga att vilja engagera sig.

”Jag har hört många som inte förstått att de kan sitta i styrelsen för att de har inte sett någon annan ung där. Har inte sett att det finns den möjligheten förrän nu.”

En ung ledamot vittnar om att träningskompisar har börjat fråga om vad som händer i styrelsen och vad den beslutar om. En av ordförandena tillägger att styrelsens legitimitet med automatik kan stärkas genom att föreningens unga medlemmar upplever att de har ett språkrör där.

På ett reellt plan upplever de unga styrelseledamöterna att de bidrar till att verksamheten förbättras, då de genom sin närhet till föreningens medlemmar har större kunskap om deras önskemål.

”Jag tänker att jag kan bidra med perspektiv nära verksamheten. Någon 50-årig gubbe kan ju bara tro om klubbens verksamhet, men det är ju vi som har koll. Hur det är och vad det är för stämning och vad som efterfrågas och vad som är bra och mindre bra.”

Många unga upplever att de har påverkat föreningen på ett konkret sätt och infört ett mer medlemsnära perspektiv på bland annat val av materialinköp, kommunikation med medlemmarna, inriktning på aktiviteter samt ombyggnad av dess lokaler. I två föreningar har också de unga styrelseledamöterna lanserat föreningen på sociala medier, vilket bidragit till att styrelsen fått en kanal att kommunicera med yngre medlemmar genom. Intervjustudien visar därmed att de ungas deltagande skapar både symboliska och reella värden på föreningsnivå.

Föreningarna har uttalade strategier kring ungas deltagande

En viktig fråga i våra intervjuer är hur föreningar kan arbeta för att bättre involvera unga i styrelsearbete. Nästan alla tillfrågade påpekar vikten av att föreningen först utvecklar en kultur som värdesätter deras delaktighet. Gemensamt för de föreningar som ingått i intervjustudien är således att de vill att unga ska vara med och påverka – samt att denna norm kommuniceras på styrelsenivå.

”Vår tidigare styrelse har haft ett mer företagstänk med ekonomi och liknande. Vi såg att vi då tappade känslan för vad vi gör – att det faktiskt är våra barn och ungdomar som är kärnan och att de ska påverka verksamheten. Så vi tog ett aktivt beslut att på olika sätt börja involvera unga mer i föreningens olika delar.”

Förutom att det på föreningsnivå finns en tanke om att unga av principiella skäl ska vara med och påverka, finns även andra mer pragmatiska motiv som handlar om att få in en viss kompetens, eller såsom citatet nedan illustrerar, locka fler medlemmar till klubben.

”Unga ger en vitalitet. Det är roligare och våra idéer tar slut. Lika rekryterar lika. Om jag är en man i 43-årsåldern så motiverar jag andra män i medelåldern. Vi behöver nå ut bredare för att rekrytera fler. Skapa förebilder så att fler vill vara med.”

Gemensamt för de föreningar som ingått i fallstudierna är slutligen att det finns en strategi kring hur de behöver arbeta för att involvera unga i såväl beslutsfattande organ som i arbetsgrupper. Den höga andelen unga är med detta ett resultat av medvetna val på styrelsenivå.

Stöd och förtroende är viktiga förutsättningar

Intervjustudien visar att det i föreningarna alltså finns en strävan efter att skapa en kultur som värdesätter ungas delaktighet. I intervjuerna framkommer vidare att det i en sådan kultur finns en medvetenhet om att unga styrelseledamöter behöver adekvat stöd, men också förtroende och frihet att faktiskt påverka.

”Vuxna tror ofta inte att ungdomar klarar så mycket som de kan, om de ges eget ansvar. Det hänger också på att de vuxna ger mycket handledning i början. Insatsen är stor inledningsvis, men man får mycket tillbaka.”

Unga styrelseledamöter vittnar om att nuvarande och tidigare ledamöters stöd och förtroende har varit en viktig del i att de antagit uppgiften, men också att de upplever arbetet som roligt och inte för betungande.

”Jag gick med för att det fanns bra stöd. Det är viktigt. De gamla kassörerna som varit på posten de senaste sju åren är kvar omkring. De sitter i den ekonomiska kommittén så man har stöd ifrån dem. Gällande budget. Sitter inte ensam.”

Förutom stöd är förtroende en viktig aspekt som alla parter lyfter fram. Unga behöver känna att deras åsikter tas på allvar och att de har ett mandat att förändra verksamheten för att arbetet ska kännas betydelsefullt.

”Om de argumenterar för sin sak så får de gehör. Lyssnar så mycket som det går. Om vi bara säger nej så tappar de ju sugen.”

Citatet är talande för den inställning som finns bland ordföranden i de studerade föreningarna. Det finns en tro på att de unga tillför värdefulla perspektiv på verksamheten, vilket också de unga som ingått i intervjustudien känner.

”De vågade släppa in oss i styrelsen. Och vågar låta oss driva vissa frågor själva. Förtroendet gör att man vill prestera bättre. Vi får mycket hjälp och feedback. Både av äldre coacher och av de som sitter i styrelsen.”

Våra fallstudier visar således att föreningarnas arbete för att engagera unga inte enbart kan handla om att rekrytera dem till styrelseuppdrag – det måste även inkludera strategier för att behålla de som väljer att engagera sig. En viktig del handlar då om att föreningen ska kunna bemöta och omsätta de ungas förslag på ett konstruktivt sätt.

Föreningarna arbetar på olika sätt för att involvera unga

Samtliga undersökta föreningar har haft ett medvetet och långsiktigt arbete för att skapa en öppen och inkluderande föreningskultur som tror på ungas förmåga och kapacitet. Föreningarnas strategier för att engagera unga i sin verksamhet och styrelse har dock varierat. Här följer några exempel.

- **Tränarrollen är en viktig inkörsport**

Tränarrollen uppfattas vara den enskilt viktigaste inkörsporten för att få unga att vilja engagera sig i andra delar av föreningens verksamhet. Aktivitetsledarskapet, det vill säga att unga i hög utsträckning är och uppmuntras vara ledare eller tränare,

är i och med det en prioriterad fråga i samtliga föreningar som vi har djupstuderat. Erfarenheten från verksamheten i form av ett tränar- eller ledarperspektiv beskrivs ofta vara till nytta i den inte så sällan mer komplexa organisationsledarrollen. Det finns därför en tanke om en stegvis etablering, det vill säga att man först får vara aktivitetsledare för att sedan eventuellt kunna ta rollen som organisationsledare.

- **Ledarskapsprogram**

Ett sätt för föreningarna att stödja unga att bli mer trygga i sin ledarroll och på så vis uppmuntra dem att ta ett större ansvar i verksamheten är att erbjuda dem olika typer av ledarskapsutbildningar. Ledarskapsprogram utvecklas på förbunds nivå och samtliga av de föreningar som ingått i fallstudierna har låtit utbilda ett urval av sina ungdomar.

”Faktumet att jag var ledare väckte ett intresse för basketen i sig men också för ungdomsidrottens betydelse. Ledarakademin påverkade mig så att jag gick in i styrelsen.”

Unga styrelseledamöter som intervjuats inom ramen för denna studie och deltagit i ledarskapsprogrammen berättar att utbildningarna också gett dem större självförtroende.

”Utbildningen har jag haft stor nytta av vid sökning av sommarjobb. Nu vågar jag ta initiativ – det är jätteviktigt för skolarbetet och jag har inga problem med muntliga presentationer. Kollegorna som är unga tycker likadant.”

De upplever att den kunskap som de generera genom idrotten kan användas i idrottshallen såväl som inom andra arenor.

- **Ungdomskommittéer och ungdomsråd**

För att minska glappet mellan att vara aktiv och ingå i föreningens formella beslutsorgan finns på föreningsnivå en vilja att engagera unga i olika typer av kommittéer och ungdomsråd. I den basketförening som här får utgöra ett illustrerande exempel har ett ungdomsråd skapats, med ansvar för att en gång i månaden driva kvällsaktiviteter i föreningens lokaler. Styrelsen tillfrågade i detta fall två ungdomar, som i sin tur fick rekrytera fler deltagare till rådet.

”Vi märkte att de gjorde det så bra, så vi frågade om de ville hantera lovaktiviteter också. De blir mer intresserade ju mer de får påverka.”

Uppgifterna har, som citatet illustrerar, med tiden utökats och inkluderar nu också att ansvara för och driva föreningens aktiviteter på skollov, såsom sommarläger. Dessa aktiviteter har i sin tur skapat en bättre sammanhållning mellan ungdomarna i klubben och fler av dem har valt att gå in i ungdomsrådet.

På liknande sätt har en annan av de studerade föreningarna valt att bilda en festkommitté, som ansvarar för klubbens sociala aktiviteter. Denna är inte uteslutande till för ungdomar, men ses som en viktig inkörsport för de yngre. Återkommande uttrycker föreningarna vikten av att de unga ska tycka att det är roligt och meningsfullt och att typ och grad av engagemang behöver anpassas efter deras intressen.

- **Mentorskap, öppenhet för ungas förmåga och tillgång till stöd**

För att unga i ökad utsträckning ska vilja involvera sig som både tränare och styrelseledamot framhålls på föreningsnivå vikten av att ansvarsutdelning sker gradvis och att unga behöver få förtroende, men också stöd i den nya rollen. I den budoförening som djupstuderats finns till exempel ett system med mentorskap inom föreningen, där unga mer oerfarna tränare kan få råd och stöd av en mer erfaren tränare. Syftet med mentorskapet är att personer som inte ser sig som ledare ska våga ta klivet och prova. Tanken är att ett gradvis ökat ansvarstagande sänker tröskeln för att tacka ja till en ledarroll. I två av de föreningar som deltagit i studien finns också ett system där yngre potentiella ledamöter bjuds in till styrelsemötena för att sitta bredvid och lyssna in. Syftet med ett sådant arrangemang är att visa att det inte behöver vara så allvarligt och svårt att sitta i styrelsen.

- **Aktiva valberedningar med ett tydligt uppdrag**

Idrottsrörelsens svårigheter att rekrytera personer till ledar- och förtroendeuppdrag är belagda i ett antal studier. Samtidigt finns andra som visar att rekrytering ofta sker från en snäv krets och att unga sällan tillfrågas om de vill ställa upp som ledamöter.⁴² För att få en större mångfald, särskilt av personer i olika åldrar, menar ordföranden i de föreningar som djupstuderats att valberedningen behöver få ett tydligt uppdrag att försöka rekrytera unga styrelseledamöter.

”Valberedningen har jobbat på ett annat sätt. Vi har också önskat att de inte ska ta de enkla vägarna. Självklart ska man ha en bredd i styrelsen.”

---

⁴² Sjöblom, P. (2010). *Kunskapsöversikt: nutida samhällsrelaterad idrottsforskning i Sverige och några jämförbara länder*. Fundberg, J. (2009). *Vilka är idrottens valda makthavare? Om rekrytering till styrelser inom svensk idrott*; Eriksson, S. (2006). ”Idrottsrörelsens ideella kraft”. I *Svebis årsbok*.

Man påtalar också att den behöver vara aktiv och uppvakta personer ett flertal gånger under säsongen.

”Valberedningen har ett uppdrag – det måste vara blandat och representation gällande kön och ålder. Vi kan inte alltid välja, ideella krafter växer inte på träd. Vi kan bara bygga basen underifrån – [det] krävs kanske att vi börjar rekrytera medlemmar från andra områden.”

Såsom beskrivs i citatet ovan kan föreningen behöva bygga upp en mångfald på medlemsnivå för att nå mångfald på styrelsenivå. Oavsett hur föreningen väljer att arbeta visar intervjustudien att valberedningen har en viktig roll att fylla i arbetet med att involvera unga.

Avslutande diskussion om unga och styrelsearbete

Unga är underrepresenterade i föreningarnas styrelser. Det är problematiskt ur ett idrottspolitiskt perspektiv, eftersom ett av syftena med statens stöd till idrotten är att stimulera ungas delaktighet och möjlighet att påverka.

I detta kapitel har fokus legat på föreningar som har lyckats involvera många unga. Analysen visar att dessa generellt sett har en större mångfald i sina styrelser samt en högre andel medlemmar engagerade i föreningens arbetsgrupper och kommittéer.

Intervjuerna visar även att unga bidrar med både symboliska och reella värden till föreningarna. Unga stärker kopplingen mellan styrelsen och föreningens medlemmar. Genom förtroendeuppdraget får unga styrelseledamöter även kunskaper om såväl demokratiska processer som praktiska färdigheter, vilka fungerar stärkande även på andra områden utanför idrotten.

Mot bakgrund av de positiva effekter som ungas deltagande ger, visar vår studie att rekrytering av unga till förtroendeuppdrag är ett verkningsfullt sätt för idrotten att utgöra en demokratisk fostrare. Det finns därmed anledning för idrotten att intensifiera arbetet med att engagera fler unga i förtroendeuppdrag. De föreningar som gör det visar också att det är möjligt att förändra hur styrelsesammansättningen ser ut.

En slutsats är således att genom ett aktivt och medvetet arbete på föreningsnivå kan ungas representation öka, vilket är positivt för föreningarna själva, för idrottsrörelsen i stort och för det omgivande samhället.

Referenser

- Centrum för idrottsforskning (2014). *Etik och ekonomi i idrottsföreningar*.
- Centrum för idrottsforskning (2015). *Idrottens pris – om idrottens kostnader och medlemskapets betydelse*.
- Centrum för idrottsforskning (2015). *Statens stöd till idrotten – uppföljning 2014*.
- CIVOS (2012). *Civilsamhällets betydelse för välfärd, ekonomi och demokrati*.
- Eriksson, S. (2006). "Idrottsrörelsens ideella kraft". I *Svebis årsbok*.
- Fundberg, J. (2009). *Vilka är idrottens valda maktavare? Om rekrytering till styrelser inom svensk idrott*.
- Kulturdepartementet. Ku2014/2140/MFI.
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2014). *Fokus 14 – om ungas fritid och organisering*.
- Riksidrottsförbundet (2010). *Idrotts-Sverige: en presentation av Riksidrottsförbundet*.
- Riksidrottsförbundets verksamhetsberättelse 2014. *Idrotten i siffror*.
- Riksidrottsförbundet och SISU Idrottsutbildarna (u.å). *Framtidens idrottsförening – slutrapport*.
- SCB (2015). *Befolkningens utbildning 2014*, UF 37 SM 1501.
- Sjöblom, P. (2010). *Kunskapsöversikt: nutida samhällsrelaterad idrottsforskning i Sverige och några jämförbara länder*.
- SOU 2008:59. *Föreningsfostran och tävlingsfostran*.
- Svedberg, L. m.fl. (2010). *Svenskarnas engagemang är större än någonsin – insatser i och utanför föreningslivet*.

<http://www.regeringen.se/regeringens-politik/idrott/>.

<http://forening.se/verka-i-forening/att-motas-i-mote/arsmote/>.

<http://www.budokampsport.se/>.

<http://www.skolidrott.se/Omforbundet/>.

Bilaga 1. Studiens genomförande, metod och avgränsningar

I denna bilaga redovisar vi hur studien *Idrott och demokrati har* genomförts och vilka metoder och avgränsningar som varit gällande.

Studien har genomförts i två steg:

Steg 1: En enkätundersökning riktad till 18 253 lokala föreningar, besvarad av 6 325 ordföranden/annan styrelseledamot i landets idrottsföreningar.

Steg 2: Kvalitativa fallstudier med ett urval av specialidrottsförbund. Tre förbund (Svenska Skolidrottsförbundet, Svenska Budo- och Kampsporfsförbundet samt Svenska Basketbollförbundet) har valts ut, eftersom de i högre utsträckning än resterande lyckas engagera unga personer i styrelsen.⁴³

Definitioner och avgränsningar

Denna studie avser att undersöka i vilken utsträckning 1) medlemmar i idrottsföreningar deltar i demokratiska processer och 2) medlemskapet ger kunskap om och förståelse för demokratiska processer i stort.

Med idrottsförening avses föreningar anslutna till Riksidrottsförbundet.

Med begreppet demokratiska processer avses deltagande i föreningars formella organ, såsom styrelse med tillhörande arbetsutskott, samt deltagande vid årsmöte.

Steg 1: Enkät till landets idrottsföreningar

Enkätundersökningen är en så kallad totalundersökning riktad till samtliga lokala idrottsföreningar anslutna till Riksidrottsförbundet.

---

⁴³ Med unga avses personer upp till 25 år.

Ramböll utformade enkäten i samråd med CIF. Via inledande dokumentstudier kring forskning om demokrati och idrott, samt explorativa intervjuer med forskare och representanter från idrottsrörelsen identifierade vi ett antal frågeområden. Inom dessa utvecklade vi ett konkret frågebatteri bestående av cirka 20 frågor vilket uppskattades ta cirka 20 minuter att svara på. Enkäten strukturerades utifrån följande tre frågeområden:

- Styrelsens sammansättning
- Deltagande i demokratiska processer
- Kunskap om demokratiska processer

Kontaktuppgifter till idrottsföreningarna erhöles av Riksidrottsförbundet och innehöll information om:

- Föreningsnamn och -nummer
- Antal medlemmar
- Geografisk hemvist (kommun samt postnummer)
- Riksidrottsförbundsdistrikt
- Idrotter
- E-postadress till ordförande eller generell föreningsadress

Det är viktigt att poängtera att registrets kvalitet är svårbedömd. E-postadresser kan vara inaktiva eller missvisande, då personer på förtroendeposter ibland byts ut. Föreningar som inte längre är aktiva kan också finnas med i registret.

Insamlingsmetod, fältperiod och utfall

Enkäten distribuerades via e-post med länk till den i digitalt format. Utskicket gick till föreningarnas ordförande och i de fall det saknades en e-postadress för ordföranden användes en generell föreningsadress. Initialt utförde vi en pilotstudie, där 100 respondenter valdes ut slumpmässigt för att testa enkätens struktur. Efter kommunikation med ett urval av dessa respondenter gjorde vi vissa förtydliganden av formuleringar. Förändringarna var dock marginella, med följd att det data-material som samlades in via pilotstudien har kunnat ingå i studien.

Sändningen till övriga 18 253 respondenter gjordes den 2 september 2015 och enkäten stängdes för svar den 6 oktober 2015. Cirka tio procent av utskicken studsade, det vill säga nådde inte respondenten på grund av felaktig e-postadress. Vid analys av dessa studsar har vi kunnat konstatera att det inte förekommit några

systematiska fel i e-postadresserna. Under fältperioden gjordes tre påminnelseutskick och det totala resultatet blev 6 325 svar. I tabell 7 redovisas antal utskick.

Tabell 7. Antal utskick

	Antal
Utskick	18 253
Varav ej levererade	1 780

Enkätstudiens svarsfrekvens uppgår till 35 procent i relation till det totala antalet utskick och 38 procent om vi avgränsar oss till de respondenter som erhållit enkäten. I tabell 8 redovisas studiens svarsfrekvens:

Tabell 8. Enkätstudiens svarsfrekvens

	Antal	Andel av totalt antal utskick	Andel av levererade utskick
Slutförd eller några svar	6 325	35%	38%
Varav slutförd	5 694	31%	35%
Varav ej avslutad enkät	631	3%	4%

Bortfallsanalys

Syftet med en bortfallsanalys är att utreda huruvida de föreningar som besvarat enkäten är representativa för samtliga av landets idrottsföreningar eller ej. Bortfallsfel är skillnaden mellan det resultat som erhållits från undersökningen och det som skulle ha erhållits om samtliga respondenter besvarat enkäten fullständigt. I analysen har vi använt bakgrundsvariablerna *geografisk hemvist*, *antal aktiva i idrott*, *kommunal inkomstnivå* samt *idrott* för att identifiera vilka idrottsföreningar som besvarat enkäten.

Bortfallsanalysen visar en underrepresentation av små föreningar i jämförelse med hur föreningarna fördelar sig storleksmässigt i totalpopulationen. Som jämförelsepunkt har vi använt *Antal aktiva i idrott*, vilket är en uppgift dessa själva får uppge via Riksidrottsförbundets webbsida *idrottonline.se*.

Om fler föreningar med högst 20 medlemmar besvarat enkäten skulle troligtvis frågan om i vilken utsträckning medlemmar deltar i föreningens demokratiska processer påverkas. Detta då andelen personer som är involverade i föreningens politiska processer är högre i små sådana, än i stora. Vad gäller andra faktorer som kan ha betydelse för resultatet såsom geografisk hemvist, kommunal inkomstnivå

och idrott kan vi konstatera att fördelningen bland svarande föreningar i relativt hög utsträckning återspeglar populationen.

I bilaga 2 redogörs för bortfallsanalysen i sin helhet samt val av bakgrundsvariabler och registerdata.

Analys av resultaten

Resultaten av enkätundersökningen har analyserats av Ramböll och Centrum för idrottsforskning. I rapporten presenterar vi ett urval samt de slutsatser som dragits av studien i sin helhet, det vill säga av enkätundersökningen och de kvalitativa intervjuerna.

Vi använder här växelvis två statistiska mått, median och medelvärde, för att analysera enkätsvaren. Anledningen till att vi använder oss av båda måtten är för att ge läsaren en så komplett bild av föreningarna i urvalet som möjligt. För vissa variabler, till exempel medlemsantal, är spridningen mycket stor. Detta gör att vissa föreningar kan ha så pass avvikande värden att genomsnittet påverkas och förlorar i representativitet. Dock kan genomsnittet tillsammans med medianen illustrera både typföreningen (medianen) och genomsnittligt medlemsantal.

För att optimera svarsfrekvensen har vi endast ombett respondenterna att ange uppgifter om kön, ålder och tid som styrelseledamot för upp till tio stycken ledamöter. Detta medför att det finns en risk att resultaten avseende ovan uppgifter för föreningar med stora styrelser kan vara missvisande, då de endast innehåller information om en del av styrelseledamöterna och inte samtliga. Därför har vi valt att rensa bort svar avseende **kön, ålder** och **tid som styrelseledamot** för de föreningar där den svarande uppgett att det finns fler än tio styrelsemedlemmar. Dessa utgör fyra procent av svarspopulationen.

En viktig aspekt att ha i åtanke vid läsning av rapporten är att samtliga uppgifter i enkäten har fyllts i av någon som antingen är ordförande eller styrelseledamot. Det betyder att enkätresultatet bygger på dennes/dennas bedömningar och inte på faktiska uppgifter. Som exempel har vi ombett den svarande att uppskatta andelen personer i styrelsen med högskoleutbildning. De svarande kan då dels ha olika uppfattning om vad det innebär att ha en sådan, dels göra en felaktig uppskattning om sina styrelsekollegor. På liknande sätt har den svarande ombetts att uppskatta andelen utrikes födda i styrelsen. De uppgifter vi presenterar bygger sålunda på den

egna uppfattningen eller skattningen av styrelsemedlemmarnas härkomst.⁴⁴ I analysen av resultaten har utgångspunkten varit att man har lämnat så korrekta uppgifter som möjligt. Även resultaten angående styrelsens och medlemmarnas kunskap om demokratiska processer bygger på uppskattningar, vilket behöver tas i beaktande. Slutligen är vad som avses med *kunskap om demokratiska processer* begränsat till föreningsdemokratiska principer som styr föreningens innehåll och beslutsfattande.⁴⁵

I den grafiska presentationen redovisas genomgående hur många som svarat på varje fråga. Antalet svarande per fråga varierar då de svarande haft friheten att hoppa över frågor.

Steg 2: Fallstudier av idrotter som engagerar unga i styrelsearbetet

Syftet med fallstudierna är att belysa hur idrottsrörelsen arbetar med att involvera unga personer i idrottsföreningarnas demokratiska processer samt vilka värden ungas engagemang bidrar till på förenings- och individnivå. Fallstudiernas inriktning har valts mot bakgrund av att endast elva procent av föreningarna i enkätstudien uppgett sig ha fler än 25 procent unga (18–25 år) i sina föreningsstyrelser. Det blir följaktligen intressant att närmare studera vad som utmärker dessa föreningar.

Val av fall

Enkätresultatet visar att vissa specialidrottsförbund tycks involvera unga i högre utsträckning än andra.⁴⁶ Skolidrottsförbundet utmärker sig särskilt, då 48 procent av svarande föreningar från skolidrotten anger att de har mer än 25 procent unga i styrelsen.

---

⁴⁴ I enkäten har vi ställt följande fråga: Ungefär hur stor andel av styrelsens ledamöter är utrikes födda?

⁴⁵ I enkäten har vi ställt frågor om följande: 1) innehållet i föreningens värdegrund, 2) valberedningens roll, 3) årsmötets funktion för medlemmarna, 4) styrelsens ansvar gentemot sina medlemmar, 5) majoritetsprincipen, 6) likhetsprincipen, 7) styrelsearbetets formalia samt 8) föreningens stadgar.

⁴⁶ Till grund för urvalsprocessen är endast idrotter med fler än 100 svarande föreningar.

Också Svenska Basketbollförbundet och Svenska Budo- och Kampsportsförbundet har en större andel unga representerade i föreningarnas styrelser i relation till övriga idrotter.⁴⁷ Dessa utgör därför undersökningens tre studiefall.

Fallstudierna, frågeområden och insamlingsmetod

Fallstudiernas frågeområden har utarbetats för att från olika perspektiv belysa hur idrottsrörelsen arbetar för att involvera unga i styrelsearbetet. Områdena är följande:

- Vilka strategier finns på förbunds nivå för att involvera unga i styrelsen?
- Hur arbetar föreningar för att involvera unga i styrelsen?
- Vilka kunskaper har unga fått genom sitt deltagande i styrelsen?

Utifrån ovan sakformuleringar har vi sedan tagit fram specifika intervjuguider.

Inom ramen för fallstudierna har vi genomfört djupintervjuer på förbunds- och föreningsnivå. Intervjuerna var av semistrukturerad karaktär, vilket innebär att de utgått från ett antal på förhand specificerade frågeområden där respondenten haft möjlighet att resonera fritt utifrån sina erfarenheter. Respondenterna har även här kontaktats via e-post med en förfrågan om att delta i studien. Inför tillfället har respondenten erhållit en intervjuguide med öppna frågor, som samtalet utgått ifrån. Djupintervjuerna har genomförts per telefon och vardera tagit cirka en timme i anspråk. Dokumentation gjordes skriftligen under pågående intervju.

Genomförandet skedde i november 2015 och sammanlagt har tolv respondenter intervjuats. För varje fallstudie ingår representanter på både förbunds- och föreningsnivå, för att belysa olika aspekter av ungas deltagande i styrelsearbetet. I alla studiefall har vi intervjuat personer med följande funktioner:

- Generalsekreterare (förbunds nivå)
- Ordförande
- Ung styrelseledamot

Analys av resultaten

Syftet med fallstudierna är dels att fånga in goda exempel kring hur föreningar kan arbeta för att involvera unga i föreningarnas styrelsearbete, dels att öka kunskapen

---

⁴⁷ 15 % respektive 14 % av svarande föreningar inom dessa idrotter har mer än 25 % unga, att jämföra med 11 % i föreningarna i stort.

om vilka värden, i termer av nya kunskaper och erfarenheter, unga ledamöter upplever att de får genom sitt uppdrag. Även om val av fall (idrotter) har gjorts mot bakgrund av studiens enkätresultat ska de slutsatser som intervjustudien genererat inte tolkas som representativa för 1) samtliga föreningar inom dessa idrotter eller 2) samtliga unga ledamöter. Denna har därmed inga generaliserande anspråk.

Bilaga 2. Bortfallsanalys

Geografisk hemvist

För att undersöka hur svarande idrottsföreningar förhåller sig till landets idrottsföreningar i övrigt gällande geografisk hemvist har materialet analyserats mot bakgrund av Eurostats geografiska indelning, NUTS 2-nivå.⁴⁸ Som framgår av tabell 9 är svarsfrekvensen mellan 30 och 37 procent beroende på region – lägst har Stockholm och högst Småland.

Tabell 9. Svarsfrekvens efter geografisk hemvist

NUTS 2-regioner	Antal svar	Antal föreningar	Svarsfrekvens
Stockholm	885	2 980	30%
Norra Mellansverige	711	2 179	33%
Övre Norrland	401	1 218	33%
Västsverige	1 323	3 560	37%
Sydsverige	872	2 463	35%
Östra Mellansverige	1 075	3 042	35%
Småland med öarna	694	1 817	38%
Mellersta Norrland	364	994	37%

Den genomsnittliga svarsfrekvensen är 35 procent på NUTS 2-nivå, vilket gör att den geografiska fördelningen bland de svarande föreningarna är relativt god. Som tidigare påtalats är Stockholmsregionen något underrepresenterad i jämförelse med övriga regioner. Dock är skillnaden i svarsfrekvens så pass liten att resultaten kan generaliseras på geografisk nivå.

⁴⁸ Svarande föreningars geografiska hemvist går att utläsa av Riksidrottsförbundets kontaktregister.

Föreningsstorlek

Föreningsstorlek är en viktig parameter som kan påverka enkätresultaten. I bortfallsanalysen har variabeln *Antal aktiva i idrott* använts. Detta är en uppgift som föreningarna själva får uppge via Riksidrottsförbundets webbsida *idrottonline.se*. Det finns därmed en del utmaningar kopplade till denna variabel. För det första är *Antal aktiva i idrott* något som förändras över tid, vilket gör att det finns en risk för att uppgifterna är föråldrade. För det andra finns även en sannolikhet för att man tolkat angivelsen olika. För det tredje och sista saknas uppgiften helt enkelt för en del.⁴⁹ Bakgrundsvariabeln *Antal aktiva i idrott* motsvarar därmed inte enhetligt föreningens storlek, vilket behöver tas i beaktande.

Av bortfallsanalysen framkommer att föreningar med relativt få antal medlemmar (1–20) har tenderat att besvara enkäten i lägre utsträckning än de med relativt många medlemmar. Som framgår av tabell 10 uppgår svarsfrekvensen för föreningar med 1–20 medlemmar till 24 procent, medan de med fler än 100 medlemmar har en svarsfrekvens på drygt 40 procent.

Tabell 10. Svarsfrekvens efter *Antal aktiva i idrott*

Antal aktiva i idrott	Antal svar	Antal föreningar	Svarsfrekvens
0	140	767	18%
1–20	1 223	5 028	24%
21–50	951	2 873	33%
51–100	996	2 627	38%
101–200	1 010	2 509	40%
201–400	962	2 147	45%
401–700	528	1 188	44%
701–1 000	208	461	45%

Att föreningar med 1–20 medlemmar i liten utsträckning har besvarat enkäten kan ha flera orsaker. Troligt är att små föreningar har begränsade resurser att sköta administration samt läsa och besvara e-post (inklusive webbaserade enkätundersökningar). Vidare är sannolikheten högre att små föreningar är tillfälligt vilande, än att större föreningar är det. Det är också möjligt att fler små föreningar inte mottagit enkäten på grund av ogiltiga e-postadresser, då det sannolikt finns ett samband mellan att inte uppdatera sina kontaktuppgifter och ha begränsade

⁴⁹ Det saknas uppgifter på *Antal aktiva i idrott* för 9 stycken föreningar, varav 4 har besvarat enkäten. Vidare finns även ett antal föreningar som uppgivit att de har 0 antal aktiva i idrott, vilket antingen kan bero på att det är en vilande idrottsförening, eller att de inte registrerat någon uppgift.

resurser till administrativa uppgifter. Oavsett anledning påvisar bortfallsanalysen att små föreningar är relativt underrepresenterade i urvalet, medan stora föreningar är överrepresenterade. Det innebär en försiktighet med att generalisera resultaten till att gälla samtliga idrottsföreningar i Sverige. Andelen medlemmar som är engagerade i styrelsens demokratiska processer skulle sannolikt vara högre om fler små föreningar besvarat enkäten.

Kommunal inkomstnivå

I bortfallsanalysen blir det av vikt att undersöka föreningsrepresentationen i relation till inkomstnivå. Detta då inkomst ger en indikation på utbildningsnivå, som i sin tur skulle kunna påverka medlemmars benägenhet att delta i föreningens beslutsfattande organ. I kontaktregistret från Riksidrottsförbundet finns uppgifter om föreningarnas kommuntillhörighet. Genom att matcha föreningarna efter kommun med uppgifter om kommunernas medianinkomst från Statistiska centralbyrån kan bortfallet analyseras efter inkomstnivå. Av tabell 11 framkommer att fördelningen mellan de olika nivåerna är jämn och motsvarar svarsfrekvensen för enkätundersökningen i sin helhet. Det innebär att kommuner från samtliga inkomstgrupper är väl representerade i urvalet och att resultatet kan generaliseras vad gäller kommunal inkomstnivå.

Tabell 11. Svarsfrekvens efter kommunal inkomstnivå

Inkomstnivå	Antal svar	Antal föreningar	Svarsfrekvens
Låg	1 086	3 212	34%
Medellåg	1 632	4 731	35%
Medelhög	1 616	4 476	36%
Hög	1 991	5 834	34%

Idrott

I bortfallsanalysen har vi slutligen valt att studera hur svarande föreningars idrottsliga inriktning förhåller sig till landets föreningar i övrigt. Idrott blir relevant att undersöka dels eftersom det finns ett värde i att Riksidrottsförbundets samtliga idrotter finns representerade i enkäten, dels för att enkätresultatet visar att vissa idrotter i högre utsträckning än andra involverar unga i styrelsen.

I kontaktregistret från Riksidrottsförbundet finns uppgifter om **Idrott**. Föreningar kan dock registrera att de bedriver mellan 1–13 olika idrotter. Dessa föreningar är så kallade flersektionsföreningar. Bortfallsanalysen visar att samtliga av de 71

idrotter som finns registrerade hos Riksidrottsförbundet har deltagit i enkäten. I tabell 12 framkommer att det finns en relativt hög spridning av svarsfrekvensen mellan olika idrotter. Till exempel är konståkning, mångkamp och kanot över-representerade medan skolidrott, dart och landhockey är underrepresenterade.

Tabell 12. Svarsfrekvens efter idrott

Idrott	Antal svar	Antal föreningar	Andel svarande föreningar
Fotboll	940	2 978	32%
Gymnastik	489	1 028	48%
Skidor	478	1 223	39%
Friidrott	395	940	42%
Skyttesport	385	1 047	37%
Ridsport	311	906	34%
Orientering	294	566	52%
Innebandy	292	923	32%
Bowling	241	625	39%
Skolidrott	233	1 266	18%
Parasport	225	523	43%
Budo/kampsport	201	655	31%
Handboll	178	458	39%
Ishockey	172	535	32%
Bordtennis	166	540	31%
Motorcykel och snöskoter	137	456	30%
Simidrott	137	300	46%
Golf	136	398	34%
Korpen	136	350	39%
Segling	133	340	39%
Cykel	131	374	35%
Bilsport	125	396	32%
Karate	124	308	40%
Basket	114	329	35%
Flygsport	112	349	32%
Tennis	111	372	30%
Boule	109	218	50%
Badminton	93	219	42%
Triathlon	91	256	36%
Konståkning	80	137	58%
Bågskytte	78	149	52%

Idrott	Antal svar	Antal föreningar	Andel svarande föreningar
Judo	74	163	45%
Volleyboll	73	179	41%
Danssport	68	150	45%
Styrkelyft	66	207	32%
Taekwondo	66	136	49%
Kanot	66	121	55%
Brottning	64	174	37%
Bandy	62	174	36%
Sportdykning	59	173	34%
Boxning	55	165	33%
Gång och vandring	49	106	46%
Mångkamp	44	78	56%
Tyngdlyftning	42	96	44%
Draghundssport	36	94	38%
Amerikansk fotboll	36	86	42%
Skidskytte	34	68	50%
Vattenskidor och Wakeboard	31	62	50%
Frisbee	30	89	34%
Curling	30	62	48%
Bangolf	29	87	33%
Dart	28	157	18%
Klättring	26	70	37%
Fäktning	24	56	43%
Akademisk idrott	22	79	28%
Racerbåt	21	65	32%
Dövidrott	18	41	44%
Skridsko	17	78	22%
Rodd	17	61	28%
Skateboard	17	60	28%
Varpa	17	40	43%
Rugby	17	37	46%
Squash	15	45	33%
Issegling	15	37	41%
Baseboll och softboll	14	35	40%
Casting	13	53	25%
Biljard	12	38	32%
Dragkamp	12	26	46%
Bob och Rodel	11	27	41%
Landhockey	5	26	19%
Cricket	5	23	22%

Att just skolidrott är underrepresenterad är viktigt att ha i åtanke vid vidare tolkning av resultaten om ungas engagemang i föreningarnas styrelser. Eftersom idrotten i fråga engagerar en relativt hög andel unga skulle möjligtvis andelen unga i idrottsföreningarnas styrelser vara högre om en större andel föreningar från skolidrotten deltagit i enkätundersökningen.

Vem håller i klubban? är en studie om vem som har makten i svenska idrottsföreningar och hur klubbarna arbetar med demokratisk fostran och delaktighet. Över 6 000 föreningar har deltagit i undersökningen.

